

УНИВЕРЗИТЕТ У НИШУ

ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ

**Уговор о заједничким аукцијама
за доделу прекограничних преносних капацитета
електричне енергије**

(Мастер рад)

Ментор

Проф. др Александар Ћирић

Студент

Ива Ћинђић Ћосић

Број индекса: 072/13

Ниш, 2015.

САДРЖАЈ

УВОД.....	1
I. ПОЈАМ, ОСОБИНЕ И ПРАВНА ПРИРОДА УГОВОРА О ЗАЈЕДНИЧКИМ АУКЦИЈАМА ЗА ДОДЕЛУ ПРЕКОГРАНИЧНИХ ПРЕНОСНИХ КАПАЦИТЕТА ЕЛЕКТРИЧНЕ ЕНЕРГИЈЕ.....	8
1.1 Појам Уговора.....	8
1.2 Особине и правна природа Уговора о заједничким аукцијама за доделу прекограничних преносних капацитета електричне енергије	9
II. ЗАКЉУЧЕЊЕ УГОВОРА О ЗАЈЕДНИЧКИМ АУКЦИЈАМА ЗА ДОДЕЛУ ПРЕКОГРАНИЧНИХ ПРЕНОСНИХ КАПАЦИТЕТА ЕЛЕКТРИЧНЕ ЕНЕРГИЈЕ.....	12
2.1 Преговори	12
2.2 Субјекти који могу закључити Уговор о заједничким аукцијама за доделу прекограничних преносних капацитета електричне енергије	14
III. СТРУКТУТА УГОВОРА О ЗАЈЕДНИЧКИМ АУКЦИЈАМА ЗА ДОДЕЛУ ПРЕКОГРАНИЧНИХ ПРЕНОСНИХ КАПАЦИТЕТА ЕЛЕКТРИЧНЕ ЕНЕРГИЈЕ	17
IV. ФОРМА УГОВОРА О ЗАЈЕДНИЧКИМ АУКЦИЈАМА ЗА ДОДЕЛУ ПРЕКОГРАНИЧНИХ ПРЕНОСНИХ КАПАЦИТЕТА ЕЛЕКТРИЧНЕ ЕНЕРГИЈЕ	18
V. ПРАВНИ ОДНОСИ ИЗ УГОВОРА О ЗАЈЕДНИЧКИМ АУКЦИЈАМА ЗА ДОДЕЛУ ПРЕКОГРАНИЧНИХ ПРЕНОСНИХ КАПАЦИТЕТА ЕЛЕКТРИЧНЕ ЕНЕРГИЈЕ.....	20
5.1. Аукције и њихови учесници	22
5.2 Утврђивање цене капацитета који се додељује алокационом методом у аукцијама	24
5.3 Преносни капацитет као предмет расподеле процесом аукција.....	25

5.4 Унапред додељени капацитети ради обезбеђења сигурности снабдевања тарифних купаца	26
5.5 Право учесника да располаже додељеним капацитетом на секундарном тржишту.....	27
VI. АЛОКАЦИЈА ТРОШКОВА, ПЛАЋАЊА И РИЗИЦИ ИЗ АУКЦИЈА.....	29
VII. ПРЕСТАНАК УГОВОРА О ЗАЈЕДНИЧКИМ АУКЦИЈАМА ЗА ДОДЕЛУ ПРЕКОГРАНИЧНИХ ПРЕНОСНИХ КАПАЦИТЕТА ЕЛЕКТРИЧНЕ ЕНЕРГИЈЕ.....	30
VIII. ПОВЕРЉИВОСТ.....	32
IX. НАЧИН РЕШАВАЊА СПОРОВА	34
X. ОДНОС ЗАЈЕДНИЧКИХ АУКЦИЈА СА ДРУГИМ АУКЦИОНИМ МЕТОДАМА.....	38
ЗАКЉУЧАК	41
ЛИТЕРАТУРА	44
СКРАЋЕНИЦЕ	49
САЖЕТАК И КЉУЧНЕ РЕЧИ.....	50
БИОГРАФИЈА СТУДЕНТА.....	54

УВОД

Доступност електричне енергије један је од предуслова опстанка савремене цивилизације. Мало је привредних делатност у историји људског рода, које су тако брзо постале неизбежан део свакодневице. Изузетан значај и развој енергетске делатности прати потреба за успостављањем регулаторног оквира, како на домаћем тако и на међународном нивоу. Мноштво донетих правних правила у области енергетике, као потреба њиховог систематизовања, довела је до постепеног уобличавања нове гране права, права енергетике (Кошутић, Б., 2005., стр.13-35.). Успостављање тржишта електричне енергије, производа коме континуирано расте потражња, једна је од кључних тема не само енергетских асоцијација, већ и форума привредника, инвеститора, еколога, и свакако банкарског сектора.

Енергетика неспорно представља једну од најбитнијих делатности кроз историју настанка и развоја Европске уније (ЕУ) као међународне регионалне организације (Лепотић Ковачевић Б., 2005., стр.471-495.). Удруживање европских народа у Европску заједницу за угљ и челик, Европску заједницу за атомску енергију, потом и Европску економску заједницу, указује на континуирану тежњу интеграција са посебним акцентом на енергетику. Дефинисањем регулаторног оквира, успостављен је посебан правни систем – *acquis communautaire* (Ћирић, Љ. А., 2010., стр.384.), са којим све државе које претендују да постану чланице, морају ускладити своје позитивне прописе.

ЕУ, одлучна у настојању да успостави јединствен регулаторни простор за трговину електричном енергијом и ван граница Уније, започела је процес формирања тржишта енергије који је прерастао у процес стварања Заједнице за енергију Југоисточне Европе. Процес се одвијао уз стручну помоћ Европске Комисије у циљу успостављања институционалне основе за организовање регионалног тржишта електричне енергије и природног гаса, те интеграцију овог тржишта у унутрашње тржиште енергије ЕУ (Лепотић Ковачевић Б., 2005.,

стр.471-491.). У току овог процеса потписана је Декларација о намерама о оснивању конкурентског тржишта електричне енергије у Југоисточној Европи 10.09.1999. године, Меморандум о разумевању о оснивању конкурентног регионалног тржишта електричне енергије Југоисточне Европе 2.06.2000. године и Меморандум о разумевању о регионалном тржишту електричне енергије у Југоисточној Европи и његовом прикључењу у унутрашње тржиште енергије ЕУ 2002. године.

На министарском састанку у Атени, Европска Комисија, и девет земаља југоисточне Европе и Привремена Мисија Уједињених Нација на Косову – УМНИК, окончали су завршну рунду преговора о процесу стварања Енергетске заједнице Југоисточне Европе (Energy Community in South Eastern Europe – ECSEE). Савет Европе је дао мандат Европској Комисији да са земљама Југоисточне Европе трансформише политички споразум садржан у Атинском Меморандуму о разумевању о регионалном тржишту електричне енергије у Југоисточној Европи у Уговор о формирању Енергетске заједнице Југоисточне Европе. Европска заједница с једне и: Република Албанија, Република Бугарска, Босна и Херцеговина, Република Хрватска, Бивша Југословенска Република Македонија, Република Црна Гора, Румунија, Република Србија, као Придружене стране и Привремена Мисија Уједињених нација на Косову, сагласно Резолуцији 1244 Савета безбедности Уједињених нација, с друге стране, потписале су Уговор о оснивању Енергетске заједнице Југоисточне Европе 25.11.2005. године. Република Србија је Уговор ратификовала 14. јуна 2006. године¹, а правно обавезујући за све потписнице постао је 1. јула 2006. године, када је и ступио на снагу.

Потписивањем Уговора о оснивању Енергетске Заједнице, Република Србија је омогућила отварање тржишта, гарантовање инвестиција и контролу регулативе у енергетском сектору, како у оквиру граница своје регулационе области тако и у

¹ Закон о ратификацији Уговора о оснивању Енергетске заједнице између Европске заједнице и Републике Албаније, Републике Бугарске, Босне и Херцеговине, Републике Хрватске, бивше Југословенске Републике Македоније, Републике Црне Горе, Румуније, Републике Србије и Привремене Мисије Уједињених нација на Косову у складу са Резолуцијом 1244 Савета безбедности Уједињених нација („Службени ласник РС“ бр. 62/06).

региону. Интеграција националног у регионално тржиште електричне енергије подразумева, најпре усклађивање домаћег и међународно правног оквира, а онда и успостављање заједничког приступа у реализацији успостављених наднационалних принципа и правила. Усвајањем Закона о енергетици² 2004. године, започето је усклађивање са регулативом и директивама ЕУ у области енергетике и постављен је правни оквир за успостављање и функционисање тржишта електричне енергије заснованог на транспарентним, недискриминаторним и тржишним принципима.

Слика број 1.³

Приказ земаља: чланице Енергетске заједнице приказане су жутом бојом; земаље Европске уније плавом бојом; земаље са статусом кандидата за чланство у

² Закон о енергетици („Службени гласник РС“ бр. 84/2004).

³ https://www.energy-community.org/portal/page/portal/ENC_HOME/MEMBERS.

Енергетској заједници означене су жутонаранџастом, а земље са статусом посматрача наранџастом бојом.

У циљу реализације постављених задатака, државе чланице Енергетске Заједнице обавезале су се на примену прописа ЕУ донетих у складу са енергетском политиком ЕУ. Диференциране су у четири међусобно повезана дела: енергетика; заштита животне средине; конкуренција и обновљиви извори енергије.

Данас *acquis communautaire* о енергетици обухвата три законодавна пакета. Први законодавни пакет, којим су започете реформе, укључивао је Директиву 96/92⁴, други пакет Директиву 2003/54/ЕС⁵ и Регулативу 1228/2003/ЕС⁶, а трећи обухвата амандмане на постојеће Директиве 2009/72/ЕС⁷, Регулативу 714/2009/ЕС⁸, као и Директиву којом се оснива агенција за сарадњу енергетских регулатора у Европи (Meeus L., Belmans R.,2008.,стр.1.).

Свакако, примена наведених извора *acquis communautaire* подразумева усаглашавање са – техничким опште примењивим стандардима Европске заједнице, неопходних за сигуран и ефикасан рад мрежних система, издатих од стране Европског комитета за стандардизацију (European Committee for Standardization - CEN)⁹, Европског комитета за стандардизацију у електротехници

⁴ Directive No 96/92/EC of the European Parliament and of the Council of 19 December 1996 concerning common rules for the internal market in electricity, Official Journal of the EU L 027.

⁵ Directive No 2003/54/EC of the European Parliament and of the Council of 26 June 2003 concerning common rules for the internal market in electricity and repealing Directive 96/92/EC - Statements made with regard to decommissioning and waste management activities, Official Journal of the EU L 176.

⁶ Regulation No 1228/2003/ EC of the European Parliament and of the Council of 26 June 2003 on conditions for access to the network for cross-border exchanges in electricity, Official Journal of the EU L 176.

⁷ Directive No 2009/72/EC of the European Parliament and of the Council of 13 July 2009 concerning common rules for the internal market in electricity and repealing Directive 2003/54/EC, Official Journal of the EU L 211/55.

⁸ Regulation No 714/2009/EC of the European Parliament and of the Council of 13 July 2009 on conditions for access to the network for cross-border exchanges in electricity and repealing Regulation (EC) No 1228/2003, Official Journal of the EU L 211/15.

⁹ <http://www.cen.eu/Pages/default.aspx>.

(European Committee for Electrotechnical Standardization - CENELEC)¹⁰ или некад Унији за координацију преноса електричне енергије (Union for the Co-ordination of Transmission of Electricity- UCTE)¹¹, сада Европска асоцијација оператера преносних система за електричну енергију (European Network of Transmission System Operators for electricity - ENTSO -E¹²), односно Европске асоцијације за унапређење размене енергије (European Association for the Streamlining of Energy Exchange -Easeegas)¹³, како је прописано одредбом члана 23 Уговора о оснивању енергетске заједнице¹⁴.

Национални преносни системи који су повезани у интерконекцију ради повећања сигурности рада електроенергетског система, сусрећу се са порастом међународног тржишта електричне енергије и појавом великог броја тржишних учесника у оквиру и ван оквира националних граница. Због неадекватно пројектоване и припремљене преносне мреже, за толики број учесника, настају „загушења“. Она су последица немогућности интерконекције, која повезује националне преносне мреже, да задовољи сав физички проток енергије који је последица међународне трговине међу учесницима на тржишту¹⁵. У циљу њиховог отклањања, неопходна је примена одговарајућих правила којима би се недискриминаторном тржишном методом, дали ефикасни економски сигнали учесницима и операторима преносног система¹⁶. Према Одлуци Комисије ЕУ од 9. новембра 2006. године, донете су Смернице о управљању и распоређивању

¹⁰ <http://www.cenelec.eu/>.

¹¹ <https://www.entsoe.eu/news-events/former-associations/ucte/Pages/default.aspx>.

¹² <https://www.entsoe.eu/Pages/default.aspx>.

¹³ <https://easee-gas.eu/>.

¹⁴ Закон о ратификацији Уговора о оснивању Енергетске заједнице између Европске заједнице и Републике Албаније, Републике Бугарске, Босне и Херцеговине, Републике Хрватске, бивше Југословенске Републике Македоније, Републике Црне Горе, Румуније, Републике Србије и Привремене Мисије Уједињених нација на Косову у складу са Резолуцијом 1244 Савета безбедности Уједињених нација („Службени ласник РС“ бр. 62/06).

¹⁵ Artical 2. Regulation No 1228/2003/ EC of the European Parliament and of the Council of 26 June 2003 on conditions for access to the network for cross-border exchanges in electricity Official Journal of the EU L 176.

¹⁶ Члан 165.став 1. Закона о енергетици („Службени гласник РС“ бр. 145/14).

расположивог трансферног капацитета интерконекција између националних система као и методе управљања загушењем¹⁷. Посебна пажња посвећена је утврђивању механизма надокнаде трошкова за услугу прекограничних токова електричне енергије, одређивања општих принципа управљања загушењима, као и успостављања усклађених принципа наплате прекограничних преноса електричне енергије и алокацију расположивих капацитета интерконективних далековода између националних преносних система.

Један од кључних корака ка отпочињању процеса успостављања националног тржишта електричне енергије, био је оснивање Јавног предузећа Електромрежа Србије (у даљем тексту: ЈП ЕМС) 1.07.2005. године¹⁸, као енергетског субјекта одговорног за пренос електричне енергије, управљање преносним системом и организовање тржишта електричне енергије, али и за доделу права на коришћење расположивих прекограничних преносних капацитета. У јуну 2006. године Агенција за енергетику Републике Србије (у даљем тексту: АЕРС) издаје прву лиценцу за трговину електричном енергијом, а ЈП ЕМС већ од новембра 2006. године отвара приступ тржишту капацитета само учесницима који су од АЕРС добили лиценцу за трговину електричном енергијом. (Стојчевски Д., Јанковић М., Бркић М., 2009., стр.2-3.). Од тада оператор система континуирано на свим границама и смеровима спроводи расподелу прекограничног капацитета. С почетка се спроводила расподела половине од укупног расположивог прекограничног преносног капацитета, док је за другу половину био задужен оператор суседног преносног система, да би се тек 2009. године успоставила, спроводила и расподела целокупног (100%) капацитета по методу заједничких аукција.

У настојању да омогуће спровођење заједничких аукција на недискриминаторан начин, ЈП ЕМС и оператори преносних система суседних земаља, са којима ЈП ЕМС организује заједничке аукције, успоставили су праксу

¹⁷ Decision 2006/770/EC of 9 November 2006 amending the Annex to Regulation (EC) No 1228/2003 on conditions for access to the network for cross-border exchanges in electricity, Official Journal of the EU L 312/59.

¹⁸ Одлука о оснивању Јавног предузећа за пренос електричне енергије и управљање преносним системом („Службени гласник РС“ бр. 12/2005).

закључивања садржински уједначених уговора о заједничким аукцијама за доделу прекограничних преносних капацитета.

У овом раду, на основу анализе садржине уговора о заједничким аукцијама за доделу прекограничних преносних капацитета, дефинисаћемо појам, особине и правну природу уговора о заједничким аукцијама, у првом поглављу. Друго поглавље бавиће се закључењем уговора са посебним освртом на поступак преговора и субјекте који могу закључити уговор о заједничким аукцијама. Трећим поглављем обрадићемо структуру уговора, општи и посебне делове уговора, као и битне елементе уговора у целини. Анализа форме уговора о заједничким аукцијама са аспекта, аутономије воље уговорних страна, законских обавеза оператора преносног система у циљу успостављања либерализованог тржишта електричне енергије заснованог на начелима јавности, транспарентности и недискриминације садржана је у четвртном поглављу. Пето поглавље анализира првене односе из уговора о заједничким аукцијама, детерминише поступак аукција и његове учеснике. Ово поглавље објашњава методе утврђивања цена капацитета електричне енергије који се додељује на начин и по поступку утврђеном уговором о заједничким аукцијама, предмет расподеле поступком аукције, као и право учесника да располаже додељеним преносним капацитетом на секундарном тржишту. У оквиру шестог поглавља биће речи о алокацији трошкова, плаћањима и ризицима из аукција, а у оквиру седмог поглавља о престанку уговора о заједничким аукцијама. Осмим поглављем обрадићемо питање поверљивости података из уговора али и спроведених аукција. Девето поглавље посвећено је начину решавања спорова из уговора о заједничким аукцијама, а последње десето посвећено је односу заједничких аукцијама са другим аукционим методама.

I. ПОЈАМ, ОСОБИНЕ И ПРАВНА ПРИРОДА УГОВОРА О ЗАЈЕДНИЧКИМ АУКЦИЈАМА ЗА ДОДЕЛУ ПРЕКОГРАНИЧНИХ КАПАЦИТЕТА ЕЛЕКТРИЧНЕ ЕНЕРГИЈЕ

1.1 Појам уговора

Одредбом Закона о енергетици, у којој се наводи да поступак и начин расподеле права на коришћење прекограничних капацитета и приступ прекограничним преносним капацитетима, оператор преносног система, у Републици Србији, уређује уговором са суседним оператором преносног система, уговором са операторима преносних система других земаља, односно операторима тржишта електричне енергије, законодавац се не опредељује за конкретан аукциони метод¹⁹.

Полазећи од законске обавезе, али и потребе да уговором уреде поступак и начин расподеле права на коришћење прекограничних капацитета, у зависности од државне границе за коју се уговор закључује, ЈП ЕМС и оператори преносних система суседних земаља, утврђују споразумно предмет и садржину уговора о заједничким аукцијама. У складу са устаљеном уговорном праксом одређујемо појам уговора о заједничким аукцијама за доделу прекограничних капацитета електричне енергије.

Појам уговора представља сагласност воља оператора преносног система различитих држава, о начину и поступку расподеле права на коришћење расположивих прекограничних преносних капацитета, на граници њихових регулационих области. Уговор се закључује на период од једне календарске године, у ком временском оквиру се организују аукције преносног капацитета, односно алокације додељеног капацитета и то на годишњем, месечном, седмичном, дневном и унутардневном нивоу.

¹⁹ Члан 164. Став 4. Закона о енергетици („Службени гласник РС“ бр. 145/14).

Оператор преносног система који је преузео обавезу организовања аукције/алокација, на конкретном временском хоризонту, преузима улогу аукционе куће – тела одговорног за организовање и спровођење аукција, у складу са Правилима за расподелу прекограничних преносних капацитета која се односе на конкретан временски хоризонт, а која су саставни део уговора о заједничким аукцијама за доделу прекограничних капацитета електричне енергије. Након што спроведе поступак аукције за 100% нето преносног капацитета обе државе, оператор преносног система који је спровео аукције има обавезу да исплати другој уговорној страни, оператору преносног система суседне државе, 50% прихода, оствареног од спроведених и наплаћених аукција. Чињеницом да је уговор својим елементима везан за две државе, како у погледу капацитета, две регулационе области који је предмет аукција/алокација, тако и у погледу споразумних страна које га закључују, односно који аукције организују, њиховим закључењем успоставља се међународни уговорни однос.

1.2 *Особине и правна природа уговора о заједничким аукцијама за доделу прекограничних преносних капацитета електричне енергије*

По својим карактеристикама уговор о заједничким аукцијама спада у двострано обавезујуће, формалне, неименоване, дуготрајне и теретне уговоре. Двостраност обавеза страна, код ових уговора може се поредити са сликом у огедалу. Све што је обавеза једне стране, обавеза је и друге, а све што је право једне стране, право је и друге. Оно што је *diferentia specifica* њихових међусобних права и обавеза је временски хоризонт организовања аукција. Стране имају обавезу да организују аукције/алокације за оба смера, а потом и обавезу да исплате половину од оствареног прихода другој уговорној страни, а другу половину прихода задржи као надокнаду за спроведену аукцију. Тако ће, на пример, оператор преносног система Мађарске MAVIR ZRt. (MAVIR Hungarian Transmission Sistem Operater Company Ltd.) организовати аукције за оба смера Република Србија – Мађарска (RS-HU) и Мађарска - Република Србија (HU-RS). Такође, двострана обавезност огледа се и у обавези стране која не

организује конкретну аукцију, да другој страни омогући њено спровођење на делу своје регулационе области, уз право да потражује од друге стране 50% од остварених и наплаћених прихода.

Према времену трајања престација, облигациони уговори деле се на уговоре са тренутним, трајним и сукцесивним престацијама. Уговори са тренутним престацијама су они код којих се престација извршава одједном, тренутно. Када су у питању трајне престације, обавеза дужника траје дужи временски период, а код уговора са сукцесивним престацијама, извршење престације догађа се у тачно одређеним размацама. Уговоре којима се уређује питање расподеле прекограничног капацитета преносне мреже, у случају када се расподела врши посредством заједничких аукција, са аспекта дужине времена на који се закључују, а то је период од годину дана, можемо сврстати у уговоре са трајним извршењем обавеза. (Милошевић,Љ.,1966., стр.39.) С друге стране престација организовања месечних, седмичних и дневних аукција извршава се сукцесивно у тачно одређеним временским размацама (сваког месеца, сваке седмице, сваког дана) и по одређеном низу поступака, што указује на одлике уговора са сукцесивним престацијама.

Уговорна страна која има обавезу организовања месечних аукција, обавезу ће извршавати једном месечно у току целе календарске године за коју је уговор закључен. Страна која има обавезу организовања седмичних аукција, исте ће организовати једном седмично, односно једном дневно у току целе календарске године за коју је уговор закључен, ако је њена уговорна обавеза да организује дневне аукције. Изузетак практично представља обавеза организовања годишњих аукција која се организује само једном годишње.

Из наведеног се може закључити да у овом уговору има елемената уговора са трајним престацијама и елемената уговора са сукцесивним престацијама, обзиром да обе врсте уговора имају заједничку карактеристику: да је извршење престације везано за протек извесног дужег периода. (Милошевић,Љ.,1966., стр.39.) У складу са ставом неких аутора који разликују две врсте трајних уговора, узимајући за критеријум начин извршења уговорних обавеза, можемо рећи да је овај уговор припада врсти трајних уговора - периодичним уговорима, јер се обавеза извршава периодичним понављањем дуговане престације. (Ђорђевић,Ж.,Станковић,В.,1980., стр.145.)

Према техници и начину закључења уговор за доделу прекограничних преносних капацитета електричне енергије спада у уговоре са споразумно одређеном садржином. Уговори са споразумно одређеном садржином су такви уговори код којих обе стране споразумно одређују елементе и услове уговора тако да се сагласност њихових воља јавља као резултат претходног погађања.(Перовић, С.,1968.,стр.49.) Иако сам Закон о енергетици не прописује садржину овог уговора, оператори преносних система који овај уговор закључују, у контексту *acquis communautaire*, обавезни су да успоставе заједничке стандарде и техничке услове, као и да примењују адекватну информатичко – комуникациону инфраструктуру, чиме доприносе да овај уговор садржински буде стандардизован за све операторе преносних система са којима ЈП ЕМС организује заједничке аукције у погледу структуре и битних елемената.

Такође, не треба занемарити да је ово уговор у привреди, код којих аутономија воље уговорних страна није апсолутна. У циљу заштите друштвених интереса и овде се прибегло законским ограничењима слободе воље. Један од модалитета ограничења, је прописивање сагласности надлежног органа као услова за пуноважност уговора. Када је уговор о организовању заједничких аукција у питању, сагласност Агенције за енергетику Републике Србије је накнадна, јер се прибавља након што су уговорне стране потписале уговор. Обавеза оператора да прибави одобрење - сагласност Агенције, указује да се уговор закључује под одложним условом²⁰, док се одобрење не добије, а ако одобрење буде добијено, уговор ће важити од тренутка његовог закључења. (Васиљевић,М.,2011., стр.53.) Одложни услов, под којим је закључен уговор проистиче из Закона о енергетици²¹. Питање је, какве би последице могло узроковати евентуално неиспуњење одложног услова, односно не добијање сагласности регулаторних тела. Такву ситуацију законодавац није нормирао, што је приморало уговорне стране да обезбеде, мада неформално, учешће регулаторних тела у завршној фази преговора до коначног утврђивања садржине уговора.

²⁰ Члан 74. Став 2 Закона о облигационим односима ("Сл. Лист СФРЈ", бр. 29/78, 39/85, 45/89 – Одлука УСЈ и 57/89, "Сл лист СРЈ.", бр. 31/93 и "Сл. Лист СЦГ", бр. 1/2003 - Уставна повеља).

²¹ Члан 164. Став 4. Закона о енергетици („Службени гласник РС“ бр. 145/14).

II. ЗАКЉУЧЕЊЕ УГОВОРА О ЗАЈЕДНИЧКИМ АУКЦИЈАМА ЗА ДОДЕЛУ ПРЕКОГРАНИЧНИХ КАПАЦИТЕТА ЕЛЕКТРИЧНЕ ЕНЕРГИЈЕ

2.1 Преговори

У складу са устаљеном праксом и добрим пословним обичајима, закључењу уговора претходи процес преговора. Преговори се, у најширем смислу, дефинишу као процес у коме две стране настоје да отклоне међусобне разлике и постигну сагласност. (Ћирић, А., Ђуровић, Р., 2005. стр. 7.) Након исказаних намера, посредством службене кореспонденције, оператори два преносна система отпочињу преговоре о закључењу уговора о заједничким аукцијама за доделу прекограничних капацитета електричне енергије за годину која следи. Имајући у виду, да се уговори на свим границама на којима се спроводе заједничке аукције закључују за период од 1.01. до 31.12. календарске године, логично је да се и преговори са операторима преносних система за све те границе, спроводе истовремено. Оно што представља специфичност сваког уговора, а производ је преговора међу операторима преносних система, јесте одређивање оператора за конкретну аукцију коју ће организовати. Неки од оператора са којима ЈП ЕМС закључује предметне уговоре, су специјализовани у поступку спровођења одређеног типа аукција, као што су месечне или дневне, тако да се усталила пракса, да они такве аукције спроводе и да ће их и у будуће спроводити. Али то не мора бити и увек тако. У процесу усаглашавања и осталих техничких и правних елемената уговора, свакако значајну улогу имају истовремене консултације са регулаторним телима сваког од оператора преносног система током самих преговора. Нацрт, а не потписани уговор, као продукт преговора, подлеже претходној контроли регулатора обе стране, како би се све евентуалне његове мањкавости отклониле, а сагласност регулатора на текст уговора након потписивања била обезбеђена. Дешавало се да преговори немају жељен исход, у смислу закључења конкретног уговора. Без утврђивања одговорности за неуспеле преговоре, у пракси се приступало другом алтернативном методу расподеле прекограничног капацитета, тзв. подељеним аукцијама прекограничног

капацитета. Применом такве методе свака страна би аукције организовала и спроводила сходно својим донетим правилима за расподелу прекограничних преносних капацитета на границама регулационе области за период од 1.01. до 31.12. наредне године на основу којих ће вршити расподелу права на капацитет за 50% укупног расположивог преносног капацитета на конкретној граници регулационе области, и које оператори преносних система објављују на својим званичним интернет странама²².

Одговорност из преговора условљена је постојањем одређених објективних и субјективних претпоставки, које морају бити кумулативно испуњене. Објективне претпоставке укључују: прво, вођење преговора за закључење неког конкретног посла; друго, неуспешност преговора – да нису довели до закључења уговора и, треће претрпљену штету неког учесника у преговорима, која је у узрочној вези са скривљеном радњом другог учесника у преговорима.

Субјективна претпоставка за одговорност из преговора има два вида: прво, потребно је да страна која је одустала од преговора није имала намеру да закључи уговор, и друго, да је страна која одустане од преговора то учинила без основаног разлога²³ иако је до тада водила преговоре у најбољој намери да закључи уговор. (Васиљевић, М., 2011., стр., 55.)

Из наведеног може се закључити да је процес доказивања евентуалне одговорности по основу преговора, дуготрајан и сложен, што доводи у питање сврсисходност таквог поступка. Са или без утврђивања евентуалне одговорности, оператори преносних система, на тој граници, свакако би морали применити методу подељених аукција за доделу прекограничних капацитета.

²² Правила за расподелу прекограничних преносних капацитета на границама регулационе области за период од 1.01. до 31.12. 2015. године објављена на интернет страници Јавног предузећа Електромрежа Србије (<http://www.ems.rs/media/uploads/2014/12/Pravila-za-raspodelu-kapaciteta-za-2015-Split-aukcije.pdf>)

²³ Члан 30. Закон о облигационим односима ("Сл. Лист СФРЈ", бр. 29/78, 39/85, 45/89 - Одлука усј И 57/89, "Сл лист СРЈ.", бр. 31/93 и "Сл. Лист СЦГ", бр. 1/2003 - Уставна повеља).

2.2 Субјекти који могу закључити уговор о заједничким аукцијама за доделу прекограничног преносног капацитета електричне енергије

Сходно Закону о енергетици, уговор о заједничким аукцијама може закључити оператор преносног система електричне енергије са оператором преносног система суседних земаља у складу са Уговором о Енергетској заједници и са другим међународним уговорима које је потврдила Република Србија²⁴. Оператор преносног система је енергетски субјект које поседује лиценцу за обављање преноса и управљања преносним системом електричне енергије, које је одговорно за рад, одржавање и развој преносног система, његово повезивање са другим системима, као и за обезбеђење дугорочне способности система да испуни потребе за преносом електричне енергије на економски оправдан начин, а то су оператори преносног система²⁵.

Законодавац је прописао да оператор преносног система уз сагласност Агенције за енергетику, поступак и начин расподеле права на коришћење прекограничних капацитета и приступ прекограничним преносним капацитетима, може уредити и уговором са суседним оператором преносног система, уговором са операторима преносних система других земаља, односно операторима тржишта електричне енергије²⁶.

У Републици Србији уговор о заједничким аукцијама за доделу прекограничних преносних капацитета електричне енергије, до данас, се закључује само са оператором преносног система суседних земаља.

Како су земље са којима се граничи Република Србија чланице Енергетске заједнице и /или Европске Уније, законске дефиниције оператора преносног система ових земаља почивају на дефиницији датој у Директиви 2003/54/ЕС, односно у Директиви 2009/72/ЕС²⁷, којом је претходна Директива стављена ван

²⁴ Члан 164 став 5 Закона о енергетици („Службени гласник РС“ бр. 145/14).

²⁵ Члан 2. став 1 тачка 50 Закона о енергетици („Службени гласник РС“ бр. 145/14).

²⁶ Члан 164 став 4 Закона о енергетици („Службени гласник РС“ бр. 145/14).

²⁷ Directive 2003/72/EC of 22 July 2003 supplementing the Statute for a European Cooperative Society with regard to the involvement of employees, Official Journal of the EU, L 207.

снаге. Сходно томе субјекти који су овлашћени да закључе овај уговор, морају испуњавати исте или сличне услове, како би били лиценцирани за обављање ове делатности.

Закон о енергији Републике Хрватске²⁸ дефинише оператора мреже као енергетског субјекта одговорног за управљање односно погон и вођење, одржавање, развој и изградњу енергетске мреже. Независни оператор система у БиХ дефинисан је Законом о електричној енергији у Федерацији Босне и Херцеговине²⁹ и Законом о оснивању независног оператора система за преносни систем у Босни и Херцеговини³⁰.

Како је то предвиђено позитивним прописима Републике Србије, да би један енергетски субјект могао обављати енергетску делатност преноса електричне енергије и управљања преносним системом, која је уједно и делатност од општег интереса³¹, потребно је да буде основан и у складу са Законом о јавним предузећима и обављању делатности од општег интереса³². Овај привредни субјект мора бити регистрован у складу са Законом о поступку регистрације у Агенцији за привредне регистре³³ и дужан је да на законом прописан начин прибавити лиценцу за обављање енергетске делатности.

Агенција за енергетику Републике Србије поред поверених послова³⁴ доноси акт о одузимању лиценце, под условима утврђеним Законом, те води регистре издатих и одузетих лиценци, у складу са Правилником о ближим условима и садржини захтева за издавање, измену и одузимање лиценце за обављање

²⁸ Закон о енергији Републике Хрватске (НН 120/12,14/14)

²⁹ Закон о електричној енергији у Федерацији Босне и Херцеговине („Службене новине Федерације БиХ“, Број 66/13).

³⁰ Закон о оснивању независног оператора система за преносни систем у БиХ („Службене новине Федерације БиХ“, број 35/04).

³¹ Члан 16. Став 1. Тачка 3 Закона о енергетици („Службени гласник РС“бр. 145/14).

³² Закон о јавним предузећима и обављању делатности од општег интереса („Службени гласник РС“ бр. 119/12, 116/13-аутентично тумачење и 44/14-др.закон).

³³ Закон о поступку регистрације у Агенцији за привредне регистре („Службени Гласник РС“ бр. 99/2011 и 83/2014).

³⁴ Члан 49 Закона о енергетици („Службени гласник РС“бр. 145/14).

енергетских делатности и о начину вођења регистра издатих и одузетих лиценци³⁵.

Лиценца се издаје решењем у року од 30 дана од дана подношења захтева за издавање лиценце, у управном оступку³⁶, ако су испуњени услови утврђени Законом о енергетици³⁷. Субјект коме лиценца буде издата не може је пренети на треће лице. Она се издаје на период од 10 година, изузев за делатност производње електричне енергије, делатност комбиноване производње електричне и топлотне енергије и производњу топлотне енергије када се издаје на период од 30 година. Рок важења лиценце Агенција за енергетику Републике Србије ће продужити на благовремени захтев енергетског субјекта, на рок на који је издата³⁸.

Оператору преносног система Републике Србије, ЈП ЕМС лиценца за пренос електричне енергије и управљање преносним системом је издата 7.09.2006. године на период од 10 година³⁹.

³⁵ Правилник о ближим условима и садржини захтева за издавање, измену и одузимање лиценце за обављање енергетских делатности и о начину вођења регистра издатих и одузетих лиценци („Службени гласник РС“, бр.31/13).

³⁶ Закон о општем управном поступку („Службени лист СРЈ“ бр. 33/97 и 31/01 и „Службени гласник РС“ бр. 30/10)

³⁷ Члан 22. Закона о енергетици („Службени гласник РС“ бр.145/14)

³⁸ Члан 20. Закона о енергетици („Службени гласник РС“ бр.145/14)

³⁹ <http://www.aers.rs/Index.asp?l=1&a=535.2&lid=1215&tp=Zanpra>

III. СТРУКТУРА УГОВОРА О ЗАЈЕДНИЧКИМ АУКЦИЈАМА ЗА ДОДЕЛУ ПРЕКОГРАНИЧНИХ ПРЕНОСНИХ КАПАЦИТЕТА ЕЛЕКТРИЧНЕ ЕНЕРГИЈЕ

Уговор о заједничким аукцијама се садржински може поделити на општи део и посебне делове.

Општи део уговора уређује односе уговорних страна, њихова права и обавезе. Такође, овим делом утврђује се обавезност примене посебних делова уговора, који чине његов интегрални део. Он предвиђа начин извршења уговорних обавеза дефинисаних општим делом, укључујући и спровођење аукција на конкретном временском хоризонту, затим предмет аукција, начин одређивања нето преносног капацитета (Net transfer capacity - NTC), трансфер капацитета, утврђивање података које размењују оператори преносних система и података који се јавно објављују, начин наплате додељеног капацитета и оперативних трошкова учесника на аукцији, начин расподеле прихода између оператора преносних система, као и начин решавања спорова. Посебан значај дат је ванредним догађајима и околностима укључујући и вишу силу, који се нису могли предвидети у време закључења овог уговора, а који суштински смањују користи и могућности даљег спровођења уговора.

Посебним деловима уговора успостављају се посебна правила и процедуре за сваку аукцију (годишњу, месечну, седмичну, дневну и унутардневну) коју организује оператор, сходно сагласности воља оба оператора преносног система, и која је исказана у општем делу уговора. Посебни делови уговора имају карактер општих услова пословања оператора преносног система који организује аукције и учесника на тржишту који ће са њим закључити уговор о прихватању правила о аукцијма за доделу преносних капацитета. Објављују се на интернет страници оператора преносних система у сврху транспарентности, јавности и доступности свим потенцијалним учесницима на тржишту који у складу са правилима имају право да учествују у аукцијама, чиме се обезбеђује недискриминаторски третман свих учесника.

IV. ФОРМА УГОВОРА О ЗАЈЕДНИЧКИМ АУКЦИЈАМА ЗА ДОДЕЛУ ПРЕКОГРАНИЧНИХ КАПАЦИТЕТА ЕЛЕКТРИЧНЕ ЕНЕРГИЈЕ

Полазећи од тога да је уговор о заједничким аукцијама међународног карактера, ЈП ЕМС и оператори суседних земаља, су у својству уговорних страна, применом принцип аутономије воље, одредиле примену права Републике Србије, на већину закључених уговора о заједничким аукцијама, па тако и примену Закона о облигационим односима.

За уговоре у привреди карактеристично је, и све више заступљено, начело неформалности уговора. Имајући у виду сложеност и дуготрајност пословног односа који се успоставља уговором о заједничким аукцијама за доделу прекограничних капацитета електричне енергије стране су одступиле од уобичајене праксе и уговориле писмену форму уговора као битну форму (форму *ad solemnitatem*).⁴⁰ Према нашем Закону о облигационим односима, уколико је за закључење уговора потребно да стране сатаве исправу, уговор ће се сматрати закљученим када га потпишу лица која се њиме обавезују⁴¹. Уговор о заједничким аукцијама за доделу прекограничних преносних капацитета електричне енергије производи правно дејство од датума када га обе стране потпишу до 24:00h (Средње европско време - СЕВ) 31. децембра године за коју се закључује. Уколико стране не продуже, овај Уговор, његова примена ће истећи аутоматски на наведени датум, без било каквих додатних радњи уговорних страна.

Одредбом у одељку који говори о изменама и допунама уговора о заједничким аукцијама за доделу прекограничних преносних капацитета електричне енергије утврђена је такође писана форма као битна форма.

⁴⁰ Члан 69. Став 1 Закона о облигационим односима ("Сл. Лист СФРЈ", бр. 29/78, 39/85, 45/89 – Одлука УСЈ и 57/89, "Сл лист СРЈ.", бр. 31/93 и "Сл. Лист СЦГ", бр. 1/2003 - Уставна повеља).

⁴¹ Члан 72. Став 1 Закона о облигационим односима ("Сл. Лист СФРЈ", бр. 29/78, 39/85, 45/89 – Одлука УСЈ и 57/89, "Сл лист СРЈ.", бр. 31/93 и "Сл. Лист СЦГ", бр. 1/2003 - Уставна повеља).

„Никакве измене и допуне овог Уговора се неће извршити осим уколико нису у писаној форми, извршене и достављене од уговорних страна и одобрене од стране регулаторних тела у складу са националним законодавством.“

Такође, иако Закон о енергетици не садржи норму којом експлицитно прописује да овај уговор мора бити закључен у писаној форми (законска писмена форма) посредно се изводи закључак да је то управо била намера законодавца. Одредбом којом је прописано, да оператор преносног система поступак и начин расподеле права на коришћење прекограничних капацитета и приступ прекограничним преносним капацитетима може уредити уговором уз сагласност Агенције за енергетику, којом условљава пуноважност уговора давањем сагласности надлежног органа, указује да је законодавац унапред обавезао уговорне стране да овај уговор закључе у писменој форми. Такође, на обавезност писане форме указује одредба која обавезује Агенцију за енергетику да да сагласност на правила за расподелу прекограничних капацитета. Имајући у виду да су саставни делови уговора Правила о годишњим/ месечним/ седмичним/ дневним аукцијама за доделу прекограничног капацитета, Агенција за енергетику давањем сагласности на уговор о заједничким аукцијама, даје сагласност и на опште услове под којима ће учесници на тржишту закључивати уговоре са оператором преносног система да организује конкретну аукцију⁴².

Правила о аукцијама, као што је раније наведено, представљају опште услове будућих облигација оператора преносног система са учесницима на тржишту и као таква ће обавезивати учесника као другу уговорну страну само ако су јој била позната или морала бити позната у часу закључења уговора⁴³. Свакако да би садржина неких услова пословања могла бити, односно морала бити позната лицима која ступају у конкретан правни однос, таква садржина услова мора бити и објављена на начин који садржину правила чини доступном на уобичајени начин⁴⁴.

⁴² Чланови 53. Став 1 тачка 2 и 164. Закона о енергетици („Службени гласник РС“ бр. 145/14).

⁴³ Члан 142. став 3. Закона о облигационим односима ("Сл. Лист СФРЈ", бр. 29/78, 39/85, 45/89 – Одлука УСЈ и 57/89, "Сл. лист СРЈ.", бр. 31/93 и "Сл. Лист СЦГ", бр. 1/2003 - Уставна повеља).

⁴⁴ Члан 142. став 2. Закона о облигационим односима ("Сл. Лист СФРЈ", бр. 29/78, 39/85, 45/89 – Одлука УСЈ и 57/89, "Сл. лист СРЈ.", бр. 31/93 и "Сл. Лист СЦГ", бр. 1/2003 - Уставна повеља).

Одлуком Комисије број 2006/770/ЕС од 9.11.2006. године оператори преносних система су обавезани да објаве генерални опис метода управљања загушењем, процедуре управљања загушењем и алокације капацитета које се користе заједно са роковима и процедурама примењеним на капацитет⁴⁵ како би читав процес учинили транспарентним, а онда и недискриминаторним. У складу са изнетим, долазимо још једном до потврде значаја и неопходности писмене форме уговора о заједничким аукцијама за доделу прекограничног капацитета електричне енергије.

V. ПРАВНИ ОДНОСИ ИЗ УГОВОРА О ЗАЈЕДНИЧКИМ АУКЦИЈАМА ЗА ДОДЕЛУ ПРЕКОГРАНИЧНОГ КАПАЦИТЕТА ЕЛЕКТРИЧНЕ ЕНЕРГИЈЕ

У правним односима из уговора о заједничким аукцијама за доделу прекограничног капацитета електричне енергије, учествују три лица:

- а) оператор преносног система који у своје име и у име другог оператора преносног система организује аукцију и кога називамо аукциона кућа;
- б) оператор преносног ситема у чије име се организује аукција;
- в) учесник у аукцијама.

Унутрашњи правни однос се заснива уговором између оператора преносног система који у своје име и у име другог оператора преносног система организује аукцију, с једне стране и оператора преносног ситема у чије име се организује аукција са друге стране.

Спољашњи правни однос, се заснива уговором између оператора преносног система који у своје име и у име другог оператора преносног система организује аукцију, с једне стране и учесника у аукцији са друге стране.

Однос који се успоставља међусобно између оператора преносних система уговором о заједничким аукцијама за доделу прекограничног капацитета

⁴⁵ 5.2. and 5.3. Commission Decision No 2006/770/EC of 9 November 2006 amending the Annex to Regulation (EC) No 1228/2003 on conditions for access to the network for cross-border exchanges ,Official Journal of the European Union L 312/59.

електричне енергије има елементе односа између уговорних страна које су закључиле уговор о налогу.

Ако анализирамо уговор о заједничким аукцијама и уговор о налогу можемо уочити следеће сличности: прво, један оператор преносног система се обавезао да организује аукције за оба смера, на пример Република Србија – Мађарска (RS-HU) и Мађарска - Република Србија (HU-RS). Он те аукције обавља у своје име. Аукције које организује за смер Мађарска - Република Србија (HU-RS) практично организује у своје име и за свој рачун, јер се ради о смеру од његове, Мађарске, регулационе области ка граници другог оператора преносног система (HU-RS). Када је у питању смер Република Србија – Мађарска (RS-HU), MAVIR (Мађарски оператор преносног система) у том случају организује аукције у своје име а за рачун ЈП ЕМС, који га овим уговором на то и овлашћује. С друге стране, Закон о облигационим односима дефинише уговор о налогу као такав уговор по коме једна страна – налогодавац даје налог другој страни, налогопримцу да за његов рачун предузме одређене послове⁴⁶. Друго, закључењем овог уговора MAVIR је практично овлашћен да, уместо ЈП ЕМС, организује аукције за смер RS-HU, по истој процедури и у исто време као и аукције за смер HU-RS. Уговором о налогу налогопримац се истовремено овлашћује на предузимање послова из уговора о налогу⁴⁷. И треће, налогодавац има право на накнаду за свој труд, осим ако је другачије уговорено или произилази из природе међусобних односа⁴⁸. Код уговора о заједничким аукцијама оператор који организује аукције има обавезу да исплати 50% прихода који оствари од спроведених аукција исплати другом оператору са којим је закључио уговор о заједничким аукцијама. Имајући у виду да се уговором о заједничким аукцијама оба оператора обавезују да спроведу одређену/одређене аукције, они су у обавези да свако сваком исплати 50% прихода који оствари од спроведених аукција. Због природе међусобног односа

⁴⁶ Члан 749. став 1. Закона о облигационим односима ("Сл. Лист СФРЈ", бр. 29/78, 39/85, 45/89 – Одлука УСЈ и 57/89, "Сл лист СРЈ.", бр. 31/93 и "Сл. Лист СЦГ", бр. 1/2003 - Уставна повеља).

⁴⁷ Члан 749. став 2. Закона о облигационим односима ("Сл. Лист СФРЈ", бр. 29/78, 39/85, 45/89 – Одлука УСЈ и 57/89, "Сл лист СРЈ.", бр. 31/93 и "Сл. Лист СЦГ", бр. 1/2003 - Уставна повеља).

⁴⁸ Члан 749 став 3. Закона о облигационим односима ("Сл. Лист СФРЈ", бр. 29/78, 39/85, 45/89 – Одлука УСЈ и 57/89, "Сл лист СРЈ.", бр. 31/93 и "Сл. Лист СЦГ", бр. 1/2003 - Уставна повеља).

оператора преносних система, који се успостаљају овим уговором није стављен акценат на накнаду за уложени труд оператора који организује аукције. У основи право на накнаду за уложени труд, имају право оба оператора преносних система.

Упоредјујући одредбе уговора о заједничким аукцијама и одредбе ЗОО које се односе на уговор о налогу, чини се неспорним да уговор о заједничким аукцијама има грађанскоправни основ у уговору о налогу.

5.1. Аукције и њихови учесници

Аукције у ширем смислу представљају организовану куповину и продају робе или услуга у оквиру којих се учесници надмећу понудама. Са аспекта расподеле прекограничних капацитета електричне енергије аукције су тржишна метода јавног надметања за расподелу расположивог преносног капацитета за унапред дефинисану границу, смер и временски период. Учесник који да најбољу понуду победник је аукције. Што је више понуда утолико је већа могућност постизања цене која је најближа тржишној.

Право да учествују у аукцијама за доделу права на коришћење прекограничног преносног капацитета учесници на тржишту остварују на основу закљученог уговора, или са оператором преносног система који у своје име и у име другог оператора преносног система организује аукцију, или са оператором преносног система у чије име се организује аукција. Закључењем уговора са једним од наведених оператора преносног система, учесник на тржишту прихвата правила и процедуру аукција за доделу прекограничног капацитета електричне енергије и стиче право да учествује у аукцијама.

Правилима о заједничким аукцијама за доделу прекограничног капацитета електричне енергије, операори преносних система, земаља са којима ЈП ЕМС организује заједничке аукције, у зависности од тога да ли они организују конкретну аукциону процедуру, у складу са својим националним прописима и одређују услове и стандарде које учесници на аукцијама прекограничних преносних капацитета морају да испуне како би стекли право учешћа. Пре

отпочињања првих аукција за доделу прекограничних капацитета електричне енергије у години за коју је закључен уговор о заједничким аукцијама, оператори преносних система, потписници овог уговора, формирају заједничку листу трговаца са правом учешћа на заједничким аукцијама.

У Републици Србији право учешћа на аукцијама имају правна лица или предузетници који поседују бар једну важећу лиценцу издату од стране Агенције за енергетику Републике Србије за обављање следећих енергетских делатности:

- а) снабдевање електричном енергијом,
- б) производња електричне енергије,
- в) или се регистровао као балансно одговорна страна у складу са Правилима о раду тржишта електричне енергије.

Уколико ЈП ЕМС закључује Уговор са оператором преносног система из земље чланице ЕУ, право учешћа на аукцијама имају трговци –правна лица, основана и лиценцирана на територији Европске Уније, у складу са њеним прописима. У циљу организовања заједничких аукција, потребно је омогућити приступ тржишту електричне енергије на територији Републике Србије и трговцима који то право имају на основу испуњених услова прописаних њиховим националним законом и закљученог уговора са њиховим националним оператором преносног система, са којим је ЈП ЕМС закључио уговор о заједничким аукцијама.

Уважавањем правила о лиценцирању и оснивању предузећа у земљи суседног оператора преносног система, формира се јединствена листа трговаца који имају право учешћа на заједничким аукцијама. Листа се ажурира у складу са договором оператора, а уобичајена пракса је да се то ради на месечном нивоу. Приступ информационом систему ЈП ЕМС (односно суседног оператора система) за алокацију капацитета, усклађује се са формираном, јединственом листом трговаца.

5.2 Утврђивање цене капацитета који се додељује алокационом методом у аукцијама

Оператори преносних система усаглашавају алокациону методу која ће се примењивати приликом одржавања аукција. У складу са препорукама за спровођење аукција Европске асоцијација оператора преносних система (European Transmission System Operators - ETSO)⁴⁹ дозвољене су методе наплате по понуђеној цени и маргиналној цени. (Бркић М., Савковић И., Стојчевски Д., 2011)

Примена методе наплате по понуђеној цени (pay as bid) подразумева наплату за резервацију капацитета у случају када је на одређеној граници, односно смеру, постојало загушење, односно уколико је сума вредности капацитета из свих аукционих понуда на једној граници, за дати смер и за дати период била већа од вредности расположивог преносног капацитета (available transfer capacities - ATC). (Стојчевски Д., Јанковић М., Бркић М., 2009., стр.3.)

Метод наплате по маргиналној цени (marginal price) је метод наплате по цени из последње прихваћене аукцијске понуде током једне аукције. Оператор преносног система који организује аукције, након истека рока за подношење аукцијских понуда формира листу понуда „ капацитет – цена“. Ако на граници, на којој се организују аукције, збир свих прихваћених аукционих понуда не прелази понуђени капацитет тада је аукциона цена за ту границу и смер једнака нули. Ако збир примљених аукционих понуда пређе вредност понуђеног капацитета, аукциона цена је једнака најнижој цени из аукционе понуде од свих аукционих понуда које су прихваћене на тој граници и смеру, тј. цени последње прихваћене Аукционе понуде. У Србији се данас примењује метода наплате по методу маргиналне цене.

Када ЈП ЕМС организује аукције, понуду, расположивих преносних капацитета учесницима у аукцијама, врши преко аукцијске платформе којом управља, односно преко веб странице <https://damas.ems.rs> (у даљем тексту: DAMAS систем). Информациони систем DAMAS је у потпуности аутоматизован,

⁴⁹ <https://www.entsoe.eu/news-events/former-associations/etso/Pages/default.aspx>

транспарентан, и приступачан са било ког места посредством интернет конекције. (Стојчевски Д., Јанковић М., Бркић М., 2009., стр.4.)

Аукционе платформе оператора преносних система су различите па је тако <http://www.nosbih.ba> платформа Независног оператора система у Босни и Херцеговини (НОС БиХ), Мађарски оператор преносног система MAVIR има аукциону платформу <http://www.mavir.hu>, Хрватски оператор преносног система НЕР OPS <http://www.hops.hr>, а Румунски оператор преносног система CN Transelectrica SA. www.transelectrica.ro.

5.3 Преносни капацитет као предмет расподеле поступком аукција

Предмет расподеле процесом аукција је нето преносни капацитет (Net Transfer Capacity- NTC). NTC је максимални укупни програм размене између две суседне међународне регулационе области усклађен са сигурносним стандардима који се примењују у свим регулационим областима синхроне области, узимајући у обзир техничке неизвесности будућих услова у мрежи. Израчунава се према правилима о раду интерконекције⁵⁰. Може се одређивати на свим временским хоризонтима (годишњем, месечном, седмичном, дневном и унутардневном). Уговорима о расподели прекограничних преносних капацитета оператори преносних система усаглашавају на којим временским хоризонтима ће прорачунавати NTC, а самим тим и расположиви преносни капацитет (Already Transfer Capacity- ATC) који ће бити расположив на аукцијама, по методи управљања загушењима која се базира на NTC. Вредност ATC добија се из вредности NTC тако што се од ње одузме вредност капацитета која је алоцирана на претходним аукцијама (Already Allocated Capacity – AAC).

Након спроведених аукција и алокација уговорне стране уговора о заједничким аукцијама дужне су да уступе распоређени део капацитета учесницима на тржишту. У случајевима када оператор преносног система мора да ограничи право на коришћење капацитета, учесници на тржишту којима је додељен

⁵⁰ Правила о раду преносног система („Службени гласник РС“ бр. 79 /2014)

прекогранични капацитет имају право на повраћај накнаде за додељени капацитет, изузев у случајевима више силе⁵¹.

Овакво право на повраћај накнаде за додељени капацитет, није законом признавано на тржишту све до доношења новог Закона о енергетици.

5.4 Унапред додељени капацитети ради обезбеђења сигурности снабдевања тарифних купаца

Већина националних оператора преносних система у региону Републике Србије, за потребе сигурног снабдевања тарифних купаца у својој земљи, пре отпочињања либерализације тржишта унапред је алоцирала део прекограничног преносног капацитета.

До доношења Закона о енергетици 2011. године у Републици Србији енергетски субјект за снабдевање електричном енергијом тарифних купаца, у случају недостатка енергије био је дужан да електричну енергију обезбеди куповином од других произвођача у земљи, куповином на слободном тржишту електричне енергије или из увоза. Јавно предузеће Електропривреда Србије (ЈП ЕПС), као једини снабдевач тарифних купаца, у том случају набављао је енергију путем јавног тендера, а оператор националног преносног система му унапред приоритетно додељивао преносни капацитет искључиво за те потребе, а ради остварења годишњег биланса потреба за електричном енергијом свих тарифних купаца електричне енергије на територији Републике Србије, који је прописала Влада Републике Србије. „Међутим, према члановима 81. и 82. Уговора о оснивању Европске заједнице (имплементираних као Анекс III Уговора о оснивању Енергетске заједнице), којима се уређује забрана конкуренције унутар заједничког тржишта, као и према изричитим одредбама Директиве Европске заједнице бр. 2003/54/ЕС о заједничким правилима која се односе на унутрашње

⁵¹ Члан 165. Закона о енергетици („Службени гласник РС“ број 145/14).

тржиште електричне енергије (имплементирание као Анекс I Уговора о оснивању Енергетске заједнице), којима је уређена обавеза обезбеђења недискриминаторног приступа преносном систему, забрањено би било да се капацитет приоритетно унапред додели. Такав став, потврђен је пресудом С – 17/03 од 7. јуна 2005. године Суда правде Европских заједница⁵², по којој је преференцијално – приоритетно право приступа преносним системима (и транспортним системима у области природног гаса), супротно директивама у области електричне енергије и природног гаса.“(Бркић М. Савковић И., Стојчевски Д.,2011)

На операторима преносних система је да пронађу заједничко решење, уважавајући претходно потписане обавезе, поузданост преносног система и сигурност снабдевања тарифних потрошача. У фази либерализације тржишта, док је ЈП ЕПС био једини снабдевач тарифних купаца у Србији, статус унапред алоцираног капацитета морао је бити узет у обзир приликом обрачуна НТС. Доношењем правила о раду тржишта електричне енергије, изменама Закона о енергетици, створена је могућност да се укину приоритетне доделе прекограничног капацитета, а доношењем Закона о енергетици 29.12.2014. године и имплементацијом трећег регулаторног пакета омогућена је потпуна либерализација тржишта електричне енергије.

5.5 Право учесника да располаже додељеним капацитетом на секундарном тржишту

Након спроведене аукционе процедуре, учесници којима је додељено право на капацитет не могу вратити, оператору који је организовао аукцију, нити део, нити целокупан додељени капацитет, али могу располагати правом на додељени капацитет. Додељени капацитет могу „уступити“ само другим учесницима на аукцији.

Учесници на аукцијама имају право да располажу додељеним капацитетом само ако су то право стекли на годишњим и месечним аукцијама, као и ако су то

⁵² <http://curia.europa.eu/en/actu/communiqués/cp05/aff/cp050053en.pdf>

учинили на начин и у складу са Правилима за годишње и месечне аукције, што је свакако предмет верификације оператора система који је аукције организовао.

Након измирења финансијских обавеза према оператору преносног система који је организовао аукције, носилац права на капацитет, има право да пренесе то право на другог учесника у целости или делимично, било да то право преноси на јеног или на више других учесника. Додељени капацитет може да се пренесе на дневном нивоу у целости (целокупну количину додељеног капацитета у MW за све сате у том дану), или делимично (део пуног износа додељеног капацитета у MW за све сате у том дану).

Минимална количина капацитета за коју један учесник на аукцији може да пренесе права другом учеснику на аукцији је 1 MW. Количина капацитета који се преноси не може бити већа од количине додељеног капацитета (стеченог на аукцији), односно од количине капацитета коју има преносилац капацитета у тренутку преноса права.

Учесник који право на капацитет оствари учешћем у седмичним, дневним и унутар дневним аукцијама нема право да располаже тим правом на секундарном тржишту и такво располагање капацитетом није дозвољено. У циљу транспарентности оваквих трансакција, али и евентуалне заштите стечених права на капацитет учесници своје трансакције преносе преко платформе DAMAS. Сваки учесник који жели да изврши трансфер свог права на капацитет самостално подноси захтев за трансфер на DAMAS систему, а учесник на кога се то право преноси има обавезу да пре него што потврди трансфер капацитета, провери код оператора преносног система који је организовао аукције да ли је учесник који је поднео захтев за трансфер измирио све финансијске обавезе по основу прибављања капацитета. Оператор преносног система има право да поништи трансфер, као и све трансфере који проистичу из основног трансфера када утврди да учесник у овом случају преносилац капацитета, није измирио финансијске обавезе.

VI. АЛОКАЦИЈА ТРОШКОВА, ПЛАЋАЊА И РИЗИЦИ ИЗ АУКЦИЈА

Плаћање по основу резултата годишњих и месечних аукционих процедура, као и на основу резултата дневних и унутардневних аукцијских процедура, врши се кроз издавање предрачуна/рачуна Учеснику у аукцијама од стране оператора преносног система који организује годишње и месечне аукције, односно дневне и унутардневне аукције.

Сходно закљученом уговору оператор преносног система који у својству аукционе куће организује аукцију обавезује се да преузме све ризике који проистичу из конкретних аукција, а поготово ризике који проистичу из аукција које није спровео у складу са важећим прописима земље порекла.

Оператор који у конкретном случају није био задужен за организовање аукција има право на накнаду штете од стране другог оператора преносног система који има обавезу да организује аукције –аукционе куће, у следећим случајевима:

Када учесници на аукцијама и/или регулаторна тела и/или трећа лица успеју са захтевом за извршење, против оператора преносног система који је организовао аукцију, због додељеног расположивих преносних капацитета, као и у случају када аукцију није организовао, тада је, оператор преносног система који је организовао аукцију, у обавези да у потпуности заштити и осигура оператора преносног система у чије име је организовао аукцију/требало да организује аукцију, од било којих штета проузрокованих пропустом или било којег успешног захтева за накнаду за могуће штете које су последица захтева трећих лица.

Такође аукциона кућа је у обавези да у потпуности заштити и накнади штету оператору преносног система у случају да национална регулаторна тела наложе и/или наметну казне и/или пенале због додела годишњих и месечних расположивих преносних капацитета од стране Аукционе куће, или у случају да се не организују аукције.

VII. ПРЕСТАНАК УГОВОРА О ЗАЈЕДНИЧКИМ АУКЦИЈАМА

Водећи се једним од основних начела облигационог права *Pacta sunt servanda* у уговору о заједничким аукцијама стране су дужне да изврше своје обавезе и одговорне су за њихово испуњење. Законом о облигационим односима, законодавац је прописао да се обавеза из уговора може угасити сагласношћу воља обе уговорне стране или на основу закона⁵³. Имајући у виду да се уговор о заједничким аукцијама закључује на одређено време и то на период од годину дана, тако можемо закључити да он престаје протеком рока на који се закључује, осим у случају када га стране продуже .

Сем одредбе којом је регулисан престанак уговора о заједничким аукцијама истеком рока на који је закључен, уговор садржи и одредбу која уређује питање ванредних догађаја и околности и којом регулише услове под којима стране могу споразумно раскинути свој уговорни однос.

Уколико дође до било каквог ванредног догађаја или околности, укључујући и вишу силу, независно од воље уговорних страна који нису могли да се предвиде у време закључења уговора о заједничким аукцијама (укључујући промене закона или става који су заузели регулаторна тела или други органи) и који суштински смањују користи и модалитете даљег спровођења уговора, уговорне стране су дужне да потраже начин да успоставиле почетну уговорну равнотежу. Од пријема захтева уговорне стране која је претрпела дејство ванредног догађаја, ванредне околности, укључујући и вишу силу, у року од 2 (два) месеца мора да отпочне враћање у првобитну уговорну равнотежу. У току тог периода уговорне стране су дужне да преговарају у доброј намери. Уколико се ти преговори не заврше успешно, уговор о заједничким аукцијама се може раскинути заједничким писменим актом обеју страна. После таквог раскида, стране ће бити ослобођене од било којих других будућих обавеза по уговору о заједничким аукцијама осим обавеза плаћања које су већ доспеле или које су настале, и било које друге

⁵³ Члан 17 Закона о облигационим односима ("Сл. Лист СФРЈ", бр. 29/78, 39/85, 45/89 - Одлука УСЈ и 57/89, "Сл. лист СРЈ.", бр. 31/93 и "Сл. Лист СЦГ", бр. 1/2003 - Уставна повеља).

неизвршене обавезе из уговора о заједничким аукцијама које је требало извршити пре и до тренутка одлуке о раскиду говора о заједничким аукцијама.

Као што видимо, уговорне стране могућност споразумног раскида уговора везују практично за околности које су настале након закључења уговора, независно од воље страна, али и околности које стране нису могле предвидети. Да се ради о клаузули *rebus sic stantibus*, указује поред наведеног, постојање претпоставке предвиђене Законом о облигационим односима из члана 133. став 1. а то је постојање околности које отежавају испуњење обавезе једне стране, или постојање околности због којих се не може остварити сврха уговора, у којим случајевима је очигледно да уговор више не одговара очекивањима уговорних страна.

Такође, одредба уговора о заједничким аукцијама која уређује право уговорних страна да споразумно раскину свој уговорни однос, поред ванредних догађаја и околности, обухвата и вишу силу. Вишу силу можемо посматрати у правном односу из уговора о заједничким аукцијама са два аспекта, од којих ниједан није занемарив. У првом случају реч је о ослобађању уговорне стране од одговорности, ако докаже, да штету до које дође, због њеног неизвршења или неблаговременог извршења обавезе, услед околности насталих после закључења уговора, није могла спречити, отклонити или избећи⁵⁴. И други аспект се тиче основа да уговорне стране отпочну преговори како би отклониле штетне последице настале вишом силом и наставе спровођење уговора. Чак и тада уговорне стране покушавају да пронађу начин и очувају уговорни однос, успостављањем почетне уговорне равнотеже и равноправности⁵⁵ у остваривању права из овог уговора. Страна која је претрпела штету услед наступања наведених околности дужна је да у остављеном року од 2 (два) месеца отпочне враћање у првобитну равнотежу. И на крају, када ни преговорима није могуће практично очувати интерес опстанка уговора, тек тада стране предвиђају могућност споразумног раскида.

⁵⁴ Члан 263. Закона о облигационим односима ("Сл. Лист СФРЈ", бр. 29/78, 39/85, 45/89 - Одлука УСЈ и 57/89, "Сл. лист СРЈ.", бр. 31/93 и "Сл. Лист СЦГ", бр. 1/2003 - Уставна повеља).

⁵⁵ Члан 11. Закона о облигационим односима ("Сл. Лист СФРЈ", бр. 29/78, 39/85, 45/89 - Одлука УСЈ и 57/89, "Сл. лист СРЈ.", бр. 31/93 и "Сл. Лист СЦГ", бр. 1/2003 - Уставна повеља).

VIII. ПОВЕРЉИВОСТ ПОДАТАКА ИЗ УГОВОРА О ЗАЈЕДНИЧКИМ АУКЦИЈАМА

Уговором о оснивању енергетске заједнице, међународним прописима (регулативама и директивама), Законом о енергетици па тако и самим уговором о организовању заједничких аукција обезбеђује се јавност и транспарентност процедура које омогућавају једнак третман учесницима у поступку доделе прекограничних капацитета.

Транспарентност се огледа у поштовању Регулative 1228/2003/ЕС и 2003/54/ЕК при чему је сваки оператор преносног система дужан да јавно објављује одређене податке о параметрима прекограничних капацитета како би ти подаци били расположиви свим учесницима на тржишту. За потребе транспарентности је развијена паневропска интернет платформа оператора преносних система на којој су сакупљени сви подаци по захтевима из европске регулативе, под окриљем Европске асоцијације оператора преносних система за електричну енергију (European Network of Transmission System Operators for electricity - ENTSO-E). Како би оператори преносних система имали јасну слику о подацима које треба да објављују, ENTSO-E је објавио и Правила за транспарентност (ENTSO-E Transparency Policy) у којима су детаљно дефинисани подаци које оператори морају јавно да објављују. (Хаџибабић Љ., Стефановић Н., 2011, стр. 17).

Да би могли да се упознају са садржином правила за спровођење аукција она морају бити доступна учесницима на тржишту. ЈП ЕМС и оператор преносног система са којим организује заједничке аукције имају обавезу да објаве правила на својим званичним интернет страницама и тако омогуће транспарентност и јавност Правила у погледу поступка и начина расподеле права на коришћење прекограничних преносних капацитета, врста и обима података и начина њиховог објављивања, као и других питања која се односе на расподелу права на коришћење прекограничних капацитета.

Поред Правила, оператори преносних система у обавези су да објављују и све релевантне податке који се односе на расположивост преносних капацитета и списак овлашћених учесника. Након спроведених аукција и алоцираних

капацитета на годишњам нивоу оператори преносних система објављују опште податке о спроведеним аукцијама.

Табела број 1.

Општи подаци о спроведеним месечним аукцијама за период од 1.01. до 31.12.2008. године (Стојчевски Д., Јанковић М., Бркић М., 2009.,стр.8)

Граница – смер	Број дана са нултим капац.	Број појава загушења/ укупан број аукција	Опсег загушења: укупан захтевани/ укупни додељени капацитет	Број учесника у аукцијама (мин. – макс.)	Опсег цена
					последње прихваћене понуде у случају загушења
			р.ј.		EUR/MWh
Алб-Срб	9	0 / 14	0	0	0
БиХ-Срб	0	1 / 13	2	0 - 3	1.00
Буг-Срб	10	22 / 22	1.12 - 6.10	6 - 12	0.13 - 23.00
Хрв-Срб	9	7 / 13	1.04 - 1.40	2 - 5	0.11 - 0.60
Мађ-Срб	0	12 / 13	1.20 - 2.07	3 - 7	0.13 - 3.20
ЦГ-Срб	0	0 / 13	0	0 - 2	0
Мак-Срб	12	0 / 14	0	0 - 2	0
Рум-Срб	54	22 / 23	1.05 - 4.20	4 - 10	1.10 - 27.70
Срб-Алб	9	16 / 20	1.10 - 2.20	1 - 6	0.10 - 1.57
Срб-БиХ	0	12 / 15	1.20 - 3.00	1 - 5	0.14 - 2.10
Срб-Буг	10	6 / 13	1.10 / 2.20	1 - 3	0.10 - 0.65
Срб-Хрв	9	12 / 14	1.24 - 3.40	2- 7	0.20 - 3.46
Срб-Мађ	0	8 / 13	1.13 - 5.30	1 - 9	0.10 - 2.51
Срб-ЦГ	0	13 / 20	1.05 - 3.00	2 - 6	0.07 - 1.70
Срб-Мак	12	15 / 19	1.09 - 2.00	3 - 8	0.40 - 3.80
Срб-Рум	2	4 / 13	1.07 - 1.80	0 - 3	0.06 - 0.21

Табела 2.

Број учесника у месечним аукцијама за период 01.01.-31.12.2008. године (Стојчевски Д., Јанковић М., Бркић .,2009, стр.9)

Месец	јан	феб	мар	апр	мај	јун	јул	авг	сеп	окт	Нов	дец
Број учесника	13	12	12	12	13	13	13	12	12	14	14	12

Насупрот важности да се одређене информације учине јавним и доступним, заштита повељивих инфрмација је од не мањег значаја. Па је тако у одељку

уговора о заједничким аукцијама који носи наслов Поверљивост, наведено да се информације сматрају поверљивим, комерцијално осетљиве информације, информације које су јасно означене као “поверљиве” и информације које се по својој природи сматрају или квалификују као поверљиве.

Клаузула поверљивости односи се како на уговорне стране из уговора о заједничким аукцијама, тако и на трећа лица која дођу у посед поверљивих информација.

IX. НАЧИН РЕШАВАЊА СПОРОВА

Решавање евентуалних спорова из уговора о заједничким аукцијама поверено је институционалној арбитражи.

Приликом уговарања начина решавања спорова уговорне стране имале су на уму једну од главних преокупација, а то је хитност решавања спора, што би практично било немогуће уколико би се уговорне стране определиле за националне судове.

Потреба за уско специјализованим знањем правника, односно судија у судовима за конкретне спорове који би евентуално проистекли из уговора о заједничким аукцијама, представља још једну препреку која би могла бити превазиђена ангажовањем вештака потребних знања и квалификација.

Ad hoc или институционална арбитража је такође питање о коме су стране морале постићи консензус. Ad hoc арбитраже се оснивају од случаја до случаја, за решавање конкретног спора, које не поступају по унапред утврђеним процедурама и правилима поступка. Састав, надлежност и поступак поређени су апсолутно вољи странака, што представља њену предност. С друге стране, њена основна мана је што се стране, опредељујући се за овај начин организовања арбитраже, опредељују за решавање читавог низа административнотехничких питања пре него ли се и крене у поступак решавања насталог спора. Можда би то и могло бити прихватљиво у ситуацији када хитност решавања спора не би била од пресудног значаја. Ad hoc арбитража зависи од кооперативности странака и

биће ефикасна само ако се одвија у сигурном и развијеном правном систему (А. Redfern, M. Hunter, 2004, op.cit. 59). Решавањем спора Ad hoc арбитража окончава своју мисију и престаје да постоји.

Институционалне арбитраже су оне у чијем администрирању учествује нека од институција која пружа арбитражне услуге. Ове институције постоје и пре него што спор настане и након што се донесе одлука - њихово постојање је неvezано за постојање конкретног арбитражног спора (Кнежевић Г., Павић В., 2010, стр.24). Сталност арбитражног апарата, устаљена правила, могућност одабира арбитра који ће поступати у конкретном арбитражном поступку са утврђене листе потенцијалних арбитра, значајно скраћују време које би странке провеле покушавајући да их пронађу.

Имајући у виду да је уговор о заједничким аукцијама за доделу прекограничних капацитета електричне енергије међународни уговор, уговорне стране у складу са одредбом члана 3 Закона о арбитражи⁵⁶ решавање евентуалних спорова из уговора о заједничким аукцијама повериле институционалној арбитражи треће земље.

Како се Општим делом уговора уређују односи страна потписница, а посебним деловима - Правилима уређују односи између једне од страна потписница као Аукционе куће и трећег лица овде учесника на аукцијама, тако су надлежности решавања евентуалног спора поверене различитим институционалним арбитражама.

Формална пуноважност арбитражног споразума изражена кроз писмено формулисан споразум страна, да се наспрам загарантованог судског решавања спора, стране определе за арбитражно, што јој даје облик форме ad solemnitatem и пружа форми конститутивни значај. Закон о арбитражи императивно је прописана писмена форма арбитражног споразума. Споразум о арбитражи се сматра закљученим у писменој форми, ако је садржан у исправама које су странке потписале, закључен разменом порука путем средстава комуникације, која омогућавају писмени доказ о споразуму странака, без обзира да ли су те поруке странке потписале. Такође споразум о арбитражи сматра се закљученим и ако се странке у писменом уговору позову на друго писмено које садржи споразум о

⁵⁶ Закон о арбитражи („Службени гласник РС“ бр. 46/06)

арбитражи (општи услови за закључење правног посла, текст другог уговора и сл.) ако је циљ тог позивања да споразум о арбитражи постане саставни део уговора. И на крају, сматра се да постоји споразум о арбитражи и ако тужилац писменим путем покрене арбитражни спор, а тужени изричито прихвати арбитражу и с тим се сагласи у писменој форми, или у изјави на записнику на рочишту, као и ако узме учешће у арбитражном поступку и до упуштања у расправљање о предмету спора не истакне приговор да не постоји споразум о арбитражи, односно не оспори надлежност арбитражног суда.⁵⁷

На неопходност писмене форме арбитражног споразума указују и међународни извори, почевши од Женевског протокола о арбитражним клаузулама из 1923. године⁵⁸ и Женевска конвенција о извршењу страних одлука из 1927. године⁵⁹, које су потом практично замењене Њујоркшком конвенцијом о признању и извршењу страних арбитражних одлука⁶⁰. Управо је Њујоркшка конвенција арбитражну клаузулу видела као писмени споразум унет у уговор или компромис потписан од стране уговорних страна, или садржан у размењеним писмима или телеграмима⁶¹.

Материјална пуноважност арбитражних споразума проистиче из усмерености на конкретизоване правне односе који се упостављају закљученим уговора о заједничким аукцијама за доделу прекограничних капацитета електричне енергије. Опредељењем страна за непаран број арбитрара,⁶² али и арбитрабилност самих уговора о заједничким аукцијама, такође омогућава материјалну пуноважност арбитражних споразума. У нашем позитивном праву арбитрабилност спора се може сагледавати кроз своја два појавна облика, у виду имовинског спора о правима којима странке могу слободно располагати и друго у виду

⁵⁷ Члан 12. Закона о арбитражи („Службени гласник РС“ бр. 46/06)

⁵⁸ („Службени лист ФНРЈ“ –међународни уговори, бр 4/59)

⁵⁹ („Службени лист ФНРЈ“ –међународни уговори, бр 4/59)

⁶⁰ („Службени лист ФНРЈ“ –међународни уговори, бр 11/81)

⁶¹ Члан 2. Став 2. Конвенције о признању и извршењу страних арбитражних одлука (Службени лист ФНРЈ –међународни уговори, бр. 11/81).

⁶² Члан 16 став 2 Закона о арбитражи („Службени гласник РС“ бр. 46/06).

спорова који су у искључивој надлежности судова у ком случају не могу бити изнети на решавање арбитражи⁶³.

Способност страна да закључе арбитражни споразум подразумева постојање правног субјективитета страна потписница арбитражног споразума и подразумева и способност да се буде страна у арбитражном споразуму у смислу прописа о парничном поступку.

Арбитражни споразум налазимо у општем делу уговора, али и у посебним деловима уговора - Правилима која се односе на решавање спорова који евентуално проистекли из односа који се успоставља закључењем уговора између Учесника у аукцијама са Аукционом кућом. Учесници на аукцијама прихватају начин решавања евентуалних спорова који је одређен Правилима, те тако немају могућност утицаја на садржај конкретних арбитражних клаузула.

Могуће је отворити питање ограниченог капацитета аутономије воље стране која прихватањем Правила о спровођењу аукција прихвата и предвиђену арбитражну клаузулу. Такође од значаја је и питање постојања елемента иностраности, а онда и основа за решавање евентуалних спорова пред међународном арбитражом у ситуацији када спор настане између Учесника на аукцијама и Аукционе куће који су исте националности, односно имају седиште у истим државама. У том случају за процену испуњености услова неопходних да би један пословни однос између страна које имају седиште у истој држави био међународни, релевантно је место извршења битног дела обавезе или место са којим је предмет спора најуже повезан.⁶⁴ Тако долазимо до закључка, да аукциона кућа и учесник у аукцијама иако имају пословно седиште у истој држави успостављају међународни пословни однос, у погледу расподеле права на капацитет преносног система, оператора преносног система са којим је закључен уговор о заједничким аукцијама за доделу прекограничних капацитета електричне енергије.

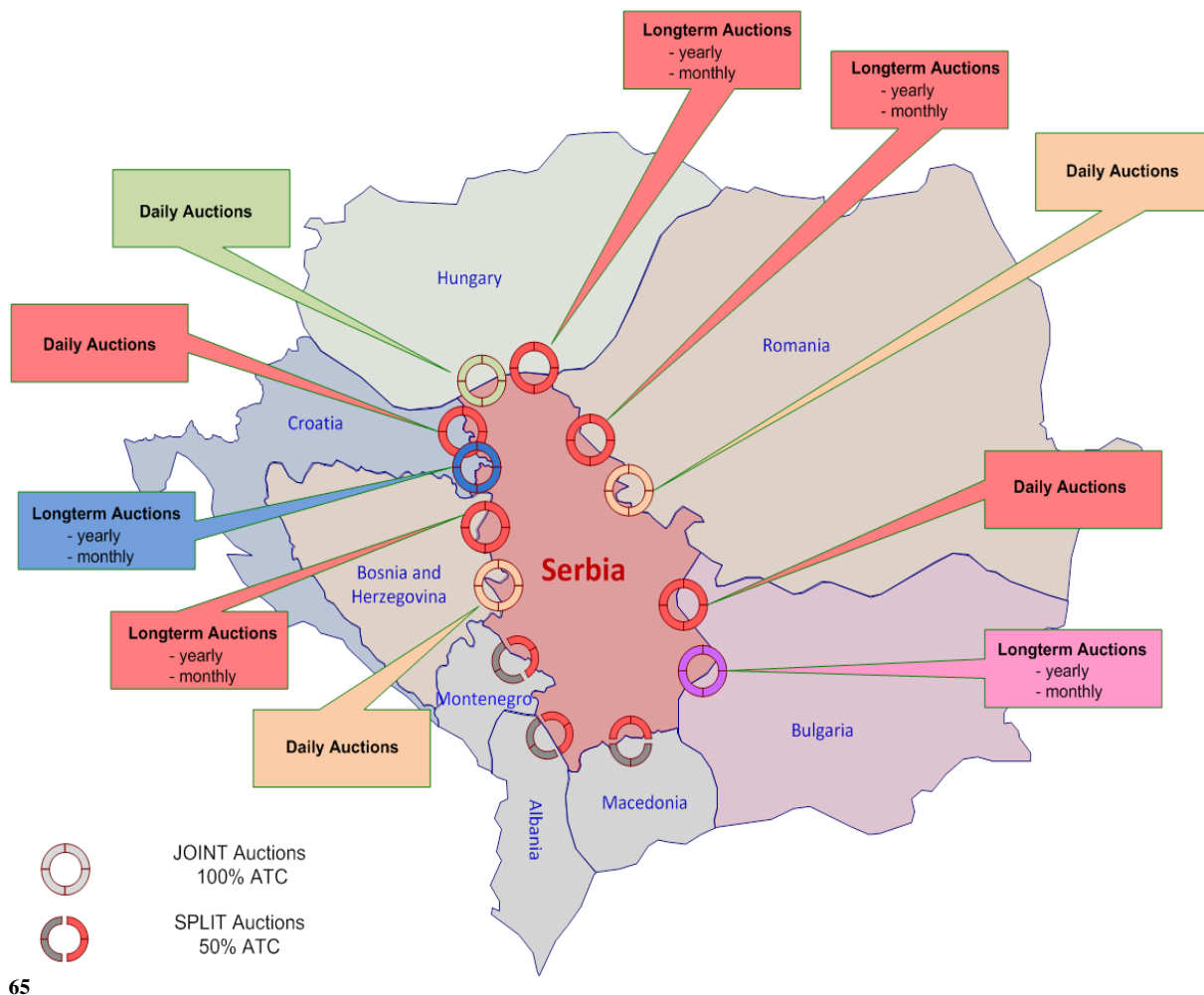
⁶³ Члан 5 Закона о арбитражи („Службени гласник РС“ бр. 46/06).

⁶⁴ Члан 3. Став 1 тачка 26 Закона о арбитражи („Службени гласник РС“ бр. 46/06).

X. ОДНОС ЗАЈЕДНИЧКИХ АУКЦИЈА СА ДРУГИМ АУКЦИОНИМ МЕТОДАМА

У складу са достигнућима у развоју тржишта електричне енергије, сходно позитивним прописима ЕУ, оператори преносних система организују такозване експлицитне аукције и имплицитне аукције.

Експлицитне аукције се могу поделити према начину доделе капацитета на заједничке аукције, подељене аукције и координисане аукције. ЈП ЕМС на границама регулационе области Републике Србије организује два типа аукцијских процедура, заједничке аукције које смо овим радом описали и подељене аукције (SPLIT). На границама са Мађарском, Румунијом, Бугарском, Хрватском и Босном и Херцеговином ЈП ЕМС организује заједничке аукције (тзв. аукције 100%), док на граници са Црном Гором, Албанијом и Македонијом организује SPLIT аукције (тзв. аукције 50%). Основна разлика између ова два модела јесте што расподелу капацитета код заједничких аукција за оба смера врши једна аукциона кућа, односно један оператор преносног система (нпр. из смера Србије ка Мађарској и из смера Мађарске ка Србији, RS-HU, HU -RS), док код подељених или SPLIT аукција, као што и сам назив каже, аукциона кућа- оператор преносног система спроводи аукције у једном смеру до границе, а друга у другом смеру до границе. Па тако у SPLIT аукцијама ЈП ЕМС спроводи аукције појединачно за сваку границу, смер и аукциони период за свој део преносног капацитета (АТС којим располаже ЈП ЕМС) и примењује тржишну методу експлицитних аукција преносних капацитета са наплатом према маргиналној цени. У заједничким аукцијама успостављају се јединствена правила за оба смера, док код подељених аукција, сваки оператор доноси посебна правила у складу са којима поступа приликом спровођења аукционе процедуре.

Слика број 2.

Приказ аукционих метода које се спроводе на свакој од граница Републике Србије. Метода заједничких аукција спроводи се на граници са Мађарском, Румунијом, Бугарском, Хрватском и Босном и Херцеговином, а метода подељених аукција на граници са Црном Гором, Албанијом и Македонијом.

Код координисаних аукција, аукције спроводи аукциона кућа која није оператор преносног система, већ тело које формирају оператори преносних система у оквиру региона. Овај метод експлицитних аукција заживео је у Европи. Имајући у виду законске обавезе које се односе на регионално координисане расподеле капацитета и управљање загушењима капацитета, како би омогућили

⁶⁵ <http://www.ems.rs/trziste-elektricne-energije/dodela-prekograncnih-kapaciteta/>

оптимизацију алокација прекограничног преносног капацитета, оператори система у 8. региону заједно са операторима преносних система Босне и Херцеговине и Грчке, удружили су се у циљу успостављања, координисаних аукција оснивањем Канцеларије за југоисточну Европу (Coordinated Auction Office in South East Europe - SEE CAO)⁶⁶. Према одлуци Енергетске Заједнице Министарског савета од 11. децембра 2008. године, SEE CAO је основана 13. јуна 2012. године у Републици Црној Гори. Овим аукционим методом постиже се усклађеност аукционе процедуре, истоветан начин регистрације учесника на аукцијама, а самим тим се проводи недискриминаторски приступ у погледу права и обавеза учесника из различитих регулационих области.

Имплицитним аукцијама прекограничних преносних капацитета истовремено се тргује и електричном енергијом и правима на коришћење преносних капацитета и то између две или више тржишних области. На тај начин се врши повезивање тржишних области. Имплицитне аукције се могу применити на дневној (дан унапред) и унутардневnoj алокацији капацитета. Сматра се да су оне далеко најпогоднији метод за краткорочне алокације капацитета (Јанковић В., Стојчевски, Младеновић М., 2012).

Према члану 179. новог Закона о енергетици (Службени гласник РС 145/14) оператор преносног система Јавно предузеће Електромрежа Србије је у завршној фази припремних активности за оснивање оператора тржишта, привредног друштва SEEPX ad. Његова функција ће бити да успостави институционално уређен однос између понуде и тражње учесника на тржишту електричне енергије са унапред одређеним стандардизованим продуктима и физичком испоруком, на временском оквиру дан унапред и унутар дана, чиме се отвара могућност да се, под условом да дође до спајања берзи у Републици Србији, Мађарској и Руминији, о чему већ трају преговори, успостави метод имплицитних аукција и у Републици Србији као најкомплетији, а уједно и најсложенији аукционим метод.

⁶⁶ <http://www.seeca.com/>

ЗАКЉУЧАК

Интензиван развој тржишта електричне енергије на регионалном, европском и светском плану, подстакнут потребом за сигурношћу снабдевања електричном енергијом, довео је до експанзије међународних правила из области енергетике. Након потписивања Уговора о формирању Енергетске заједнице Југоисточне Европе, Република Србија преузела је обавезу да спроведе хармонизацију прописа обухваћених *acquis communautaire* о енергетици. Коначно усклађивање домаћих прописа из области енергетике са трећим енергетским пакетом резултирало је доношењем новог Закона о енергетици. Међутим, хармонизација поред усклађивања легислативе подразумева и примену преузетих правила и стандарда у пракси. Сушто преписивање прописа без њихове реалне примене, бар када су у питању тржиште и учесници на тржишту електричне енергије у веома кратком року имало би далекосежне негативне последице. Један од начина провере успешности примене прописа која се односе на тржиште електричне енергије спровели смо анализом уговора о заједничким аукцијама за доделу прекограничних преносних капацитета електричне енергије. Закључивањем билатералних уговора о заједничким аукцијама уређују се права и обавезе, као и начин и поступак расподеле права на коришћење расположивих прекограничних преносних капацитета на граници регулационих области оператера преносних система суседних земаља. Усаглашавање аукционих правила за доделу прекограничног капацитета са европском регулативом, њиховим усавршавањем на бази реалних искустава, развојем процедура рада, као и применом одговарајуће информатичко комуникационе инфраструктуре, стварају се предуслови неопходни за развој тржишта прекограничних преносних капацитета.

Применом транспарентног и недискриминаторног принципа у Правилима о организовању аукција, успостављају се стандарди, утврђени *acquis communautaire* о енергетици, којима се омогућава енергетским компанијама да учествују у заједничким аукцијама. Успостављена правна и тржишна сигурност допринела је порасту броја учесника у процесу аукција. У прилог успостављеног поверења у

тржиште електричне енергије у Србији говори и број од 87 лиценцираних компанија регистрованих за обављање делатности снабдевања електричном енергијом, закључно са фебруаром 2015. године⁶⁷ које су самим тим квалификоване да учествују на тржишту прекограничних капацитета.

Повећање броја тржишних учесника у процесу аукција, подразумева и повећање прихода оператора преносног система било оног који организује аукције, било оног за чији се преносни капацитет организују аукције. Оператор преносног система користи приход стечен доделом прекограничног капацитета, у складу са Законом о енергетици, за гарантовање расположивости додељеног капацитета, као и одржавање или повећање прекограничних капацитета кроз инвестиције у мрежу, а нарочито у изградњу нових интерконективних далековада. Уколико оператор преносног система није у могућности на ефикасан начин да користи, остварени приход, свакако уз сагласност Агенције, може користити као приход који Агенција приликом доношења методологије за одређивање цене приступа систему за пренос електричне енергије узима у обзир и то до максималног износа који одреди Агенција. Остатак прихода се ставља на посебан рачун оператора преносног система док се не стекну услови да се реализује суштинска намена ових средстава - одржавање или повећање прекограничних капацитета кроз инвестиције у мрежу и изградња нових интерконективних далековада⁶⁸.

Развој тржишта електричне енергије у Европи, па тако и у Републици Србији континуирани је процес без технолошко развојног временског ограничења. Тако је могуће да већ следеће године ЈП ЕМС на свим границама своје регулационе области примени метод заједничких аукција, или можда учини корак даље и отпочне регулисање управљања загушењима координисаним аукцијама као чланица Канцеларије за југоисточну Европу (SEE CAO). Такав напредак омогућио би потпуну усклађеност аукционог метода, како са техничко технолошког аспекта, тако и са аспекта усаглашених процедура и једнаког третмана учесника на тржишту на регионалном нивоу.

⁶⁷ http://www.aers.rs/Index.asp?l=1&a=535&ed=5&id_ed=30&tp=Zanpra

⁶⁸ Члан 165. Став 7 и 8 Закона о енергетици („Службени гласник РС“ бр.145/14.)

На основу тога можемо закључити да се смањењем нежељених ефеката дуготрајних процедура, повећава продуктивност и смањује број евентуалних пропуста у реализацији уговора.

С друге стране уговорима о заједничким аукцијама развија и унапређује билатерална привредна сарадња, са земљама у окружењу, чиме се јача улога и значај Републике Србије у регији, али и у Европској Унији.

Поуздан и развијен електроенергетски систем, омогућава отварање нових поглавља развоја привредног и економског сектора сваке земље.

Из наведених разлога можемо закључити да је допринос анализираног уговора о заједничким аукцијама на границама регулационих области значајан, мултидисциплинаран, али не и коначан метод регулисања односа учесника у аукционим процедурама и процесима.

ЛИТЕРАТУРА

Књиге, монографије, уџбеници, стручни радови

Бркић М., Савковић И., Стојчевски Д., Могућности организовања заједничких аукција прекограничних преносних капацитета на границама регулационе области републике Србије, R C5-11 Саветовање CIGRE Србија, 2011

Васиљевић, М., Трговинско право, 12. издање, Правни факултет Универзитета у Београду, Београд, 2011.

Ђорђевић, Ж., Станковић, В., Облигационо право општи део, Савремена администрација, Београд 1980.

Јанковић, В., Стојчевски, Младеновић М., Децентрализоване имплицитне аукције прекограничних капацитета, R C5-12 CIGRE RS, 2012

Кнежевић, Г., Павић В. Арбитража и АДР, 3. Издање, Правни факултет Универзитета у Београду, 2010.

Кошутић, Б. Право и енергетика, Зборник радова права енергетике, Правни факултета у Београду, 2005, стр.13-35

Лепотић Ковачевић Б., Право енергетике у праву Европске уније, Зборник радова права енергетике, Правни факултет у Београду, 2005, стр.471-495

Meeus L., Belmans R., Electricity market integration in Europe, 16th PSCC, Glasgow, Scotland, 2008.

Милошевић, Ј., Облигационо право, Београд, Научна књига, 1966.

Перовић С., Облигационо право I – општа теорија уговора, Универзитета у Београду, 1968.

Redfern, A., Hunter M., Law and Practice of International Commercial Arbitration, 4. Izdanje, Sweet and Maxwell, London 2004.

Стојчевски, Д., Јанковић, М., Бркић, М., Развој тржишта прекограничних преносних капацитета на границама регулационе области републике Србије, R C5-06 Саветовање CIGRE Србија, 2009.

Тирић, А., Међународно трговинско право- општи део, Центар за публикације Правног факултета у Нишу, Ниш 2010.

Тирић Љ. А., Ђуровић Р., Међународно трговинско право- посебни део, Центар за публикације Правног факултета у Нишу, Ниш 2005.

Хаџибабић Љ., Стефановић Н., Надгледање тржишта електричне енергије праћењем показатеља коришћења прекограничних преносних капацитета, АЕРС, Р Ц5 04, Саветовање CIGRE Србија, 2011.

Правни извори

Directive 96/92/EC of the European Parliament and of the Council of 19 December 1996 concerning common rules for the internal market in electricity Official Journal of the EU L 027

Directive 2003/54/EC of the European Parliament and of the Council of 26 June 2003 concerning common rules for the internal market in electricity and repealing Directive 96/92/EC - Statements made with regard to decommissioning and waste management activities Official Journal of the EU L 176

Directive 2003/72/EC of 22 July 2003 supplementing the Statute for a European Cooperative Society with regard to the involvement of employees, Official Journal of the EU, L 207

Directive 2009/72/EC of the European Parliament and of the Council of 13 July 2009 concerning common rules for the internal market in electricity and repealing Directive 2003/54/EC, Official Journal of the EU L 211/55

Женеvски протокол о арбитражним клаузулама („Службени лист ФНРЈ“ – међународни уговори, бр 4/59)

Женеvска конвенција о извршењу страних одлука („ Службени лист ФНРЈ“ – међународни уговори, бр 4/59)

Закон о арбитражи („ Службени гласник РС“бр. 46/06).

Закон о енергији Републике Хрватске („Народне Новине“бр. 120/12,14/14).

Закон о електричној енергији у Федерацији Босне („Службене новине Федерације БиХ“, Број 66/13).

Закон о оснивању независног оператора система за преносни систем у БиХ („Службене новине Федерације БиХ“, бр. 35/04).

Закон о енергетици („Службени гласник РС“бр. 84/2004).

Закон о енергетици („Службени гласник РС“бр. 145/14).

Закон о јавним предузећима и обављању делатности од општег интереса („Службени гласник РС“ бр. 119/12, 116/13-аутентично тумачење и 44/14-др.закон).

Закон о облигационим односима ("Службени Лист СФРЈ", бр. 29/78, 39/85, 45/89 - Одлука УСЈ и 57/89, " Службени Лист СРЈ.", бр. 31/93 и " Службени Лист СЦГ", бр. 1/2003 - Уставна повеља).

Закон о општем управном поступку („Службени лист СРЈ“ бр. 33/97 и 31/01 и „Службени гласник РС“ бр. 30/10).

Закон о оснивању независног оператора система за преносни систем у БиХ („Службене новине Федерације БиХ“, број 35/04).

Закон о поступку регистрације у Агенцији за привредне регистре („Службени гласник РС“ бр. 99/2011 и 83/2014).

Закон о ратификацији Уговора о оснивању Енергетске заједнице између Европске заједнице и Републике Албаније, Републике Бугарске, Босне и Херцеговине, Републике Хрватске, бивше Југословенске Републике Македоније, Републике Црне Горе, Румуније, Републике Србије и Привремене Мисије Уједињених нација на Косову у складу са Резолуцијом 1244 Савета безбедности Уједињених нација („Службени гласник РС“ бр. 62/06).

Одлука о оснивању Јавног предузећа за пренос електричне енергије и управљање преносним системом („Службени гласник РС“ бр.12/2005).

Правила о раду тржишта електричне енергије („Службени гласник РС“ бр.120/2012, 120/2014).

Правила о раду преносног система („Службени гласник РС“ бр.79 /2014).

Правилник о ближим условима и садржини захтева за издавање, измену и одузимање лиценце за обављање енергетских делатности и о начину вођења регистра издатих и одузетих лиценци („Службени гласник РС“ бр. 31/13).

Regulation 714/2009/EC of the European Parliament and of the Council of 13 July 2009 on conditions for access to the network for cross-border exchanges in electricity and repealing Regulation 1228/2003 Official Journal of the EU L 211/15

Regulation 1228/2003 of the European Parliament and of the Council of 26 June 2003 on conditions for access to the network for cross-border exchanges in electricity Official Journal of the EU L 176

Њујоркшка конвенција о признању и извршењу страних арбитражних одлука („Службени лист ФНРЈ“ –међународни уговори, бр 11/81)

Интернет извори

<http://www.cen.eu/Pages/default.aspx>

<http://www.cenelec.eu/>

<https://www.entsoe.eu/news-events/former-associations/ucte/Pages/default.aspx>

<https://www.entsoe.eu/Pages/default.aspx>

<https://eassee-gas.eu/>

https://www.energy-community.org/portal/page/portal/ENC_HOME/MEMBERS

<http://www.ems.rs/media/uploads/2014/12/Pravila-za-raspodelu-kapaciteta-za-2015-Split-aukcije.pdf>

<http://www.aers.rs/Index.asp?l=1&a=535.2&lid=1215&tp=Zanpra>

<https://www.entsoe.eu/news-events/former-associations/etso/Pages/default.aspx>

<http://www.ems.rs/trziste-elektricne-energije/dodela-prekogranicnih-kapaciteta/>

<http://curia.europa.eu/en/actu/communiqués/cp05/aff/cp050053en.pdf>

<http://www.seecao.com/>

СКРАЋЕНИЦЕ

Тириличне скраћенице:

АЕРС - Агенција за енергетику Републике Србије

ЈП ЕМС – Јавно предузеће Електромрежа Србије

ЈП ЕПС- Јавно предузеће Електропривреда Србије

Латиничне скраћенице:

ECSEE - Energy Community in South Eastern Europe

CEN - European Committee for Standardization

CENELEC - European Committee for Electrotechnical Standardization

UCTE - Union for the Co-ordination of Transmission of Electricity

ENTSO –E - European Network of Transmission System Operators for electricity -

EASEEGAS - European Association for the Streamlining of Energy Exchange

SEE CAO - Coordinated Auction Office in South East Europe

AAC - Already Allocated Capacity

ATC - Available Transfer Capacity

DAMAS - Информациони систем ЈП ЕМС за расподелу прекограничних преносних капацитета;

NTC - Net Transfer Capacity

САЖЕТАК

Уговор о заједничким аукцијама за доделу прекограничних преносног капацитета електричне енергије представља сагласност воља оператора преносног система различитих држава, о начину и поступку расподеле права на коришћење расположивих прекограничних преносних капацитета, на граници њихових регулационих области. Уговор се закључује на период од једне календарске године, у ком временском оквиру се организују аукције преносног капацитета, односно алокације додељеног капацитета и то на годишњем, месечном, седмичном, дневном и унутардневном нивоу.

Током израде овог рада коришћена је методологија друштвених и правних наука и то: анализа законских текстова - синтеза, описивање појава, упоредно правни и историско- правни метод. У раду се на бази спроведеног истраживања, позитивног права Републике Србије, теоријских знања и практичних искустава, анализираних уговора дошло до одређених закључака

Овим радом на основу садржине уговора дефинисани су појам, особине и правна природа уговора, поступак закључења, форма уговора. Нешто детаљније обрађени су правни односи из уговора о заједничким аукцијама, где је детерминисан поступак аукција и његови учесници, метод утврђивања капацитета и цене капацитета електричне енергије који се додељује у поступку аукције, као и право учесника да располажу додељеним преносним капацитетом на секундарном тржишту. Објашњено је питање алокација трошкова, плаћања и ризика по основу уговора о заједничким аукцијама, као и обавеза оператора преносног система да на законом одређен начин располаже приходом који оствари по основу овог уговора. И на крају анализиран је начин решавања спорова из уговора, као и је однос заједничких аукцијама са другим аукционим методама.

Овим радом доказује се потпуна примена и усаглашеност са регулативом сходно *acquis communitarie* о енергетици, успостављање либерализованог

тржишта електричне енергије заснованог на начелима недискриминације, јавности и транспарентности. Закључивањем анализираног уговора, омогућено је унапређење билатералне привредне сарадње и отварање нових поглавља развоја привредног и економског сектора Републике Србије.

Кључне речи: Уговор о заједничким аукцијама за доделу прекограничног преносног капацитета електричне енергије - Заједничке аукције - Алокација преносног капацитета - Тржиште електричне енергије

ABSTRACT

Agreement on joint auctions for the allocation of transmission cross-border capacities of electricity represents the consent of the will between transmission systems operators from different countries to determine the way and the procedure for the allocation of rights to use the available cross-border transmission capacities at the border of their control areas. The contract is concluded for a period of one calendar year, in which time frame auctions of transmission capacity and accordingly allocations of assigned capacity on the annual, monthly, weekly, daily and intraday basis are organized .

During the preparation of this essay the methodology of social and legal sciences was used, namely: analysis of legal texts - synthesis, characterization of phenomena, comparative law and historical-legal method. Certain conclusions have been reached in this paper, on the bases of the research conducted, the positive law of the Republic of Serbia, theoretical knowledge, practical experience and analyzed contract.

In this work, on the basis of the content of the contract, term, features and legal nature of the contract, the conclusion of the procedure and form of the contract has been defined. Elaboration in detail has been performed to present the legal relations in the contract on joint auctions, where the auction process and its participants, methods of determining the capacity and the cost of electricity capacity which will be allocated in the auction procedure as well as the participants' right to dispose the allocated transmission capacity on the secondary market were determined. The question of allocation costs, payment and risk, arising from the agreement on joint auctions, as well as the obligations of transmission system operators to handle the revenues derived under this agreement according to the law has been explained. Finally, the way of resolving disputes under this contract has been analyzed, as well as the relationship of joint auctions with other auction methods.

This paper demonstrates the full implementation and compliance with the regulations pursuant to *acquis communautaire* on energy, the establishment of a liberalized electricity

market based on the principles of non-discrimination, publicity and transparency. By concluding analyzed contract, it is possible to promote bilateral economic cooperation and the opening of new chapters of industry and economic sectors development of the Republic of Serbia.

Key words: - Agreement on joint auctions for the allocation of transmission cross-border capacities of electricity - Joint auctions - Allocation of transmission capacities - Electricity market.

БИОГРАФИЈА

Дипл. правница **Ива Ђинђић Тосић** рођена је у Загребу 1975. године. Завршила Земунску гимназију и дипломирала на Правном факултету Универзитета у Београду. Приправнички стаж обавила је у адвокатској канцеларији, након чега је 2006. године положила правосудни испит. У оквиру струке бави се правном енергетике, трговинским правом, арбитражом и међународним пословним правом.

Дугогодишњи је руководилац правних послова у области енергетике и међународноправне сарадње у ЈП Србијагас и ЈП Електромрежа Србије (ЈП ЕМС). Од 2008. године представница је ЈП ЕМС у радним групама и телима Асоцијације оператора преносних система за електричну енергију (ЕНТСО-Е) у Бриселу. Чланица је Комисије за праћење примене Правила о раду преносног система и Комисије за праћење примене Правила о раду тржишта електричне енергије. Била је представница Владе Републике Србије у Скупштини акционара и члан Надзорног одбора ад Аеродром Никола Тесла у периоду од 2010-2012. Године, као и чланица Републичке изборне комисије 2008. године и Градске изборне комисије 2014. године. Говори енглески језик.